

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ex Recogniti||one Des. Eras-||mi Roterodami.||

Erasmus, Desiderius

Basileae, 1518

VD16 E 3644

C. Svetonii Tranqvil. D. Octavivs Caesar Avgvstvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14277

Illud plane inter omnes fere constitit, talem ei mortem penè ex sententia ob-
 rigisse: nam & quondam cum apud Xenophontem legisset, Cyrum ultima
 ualitudine mandasse quædam de funere suo: aspernatus tam lentum mortis
 genus, subitam sibi celeremq; optauerat: & pridie q̄ occideretur, in sermone na-
 to super cœnam apud M. Lepidum, quisnam esset finis uitæ commodissimus,
 repentinum inopinatumq; prætulera.

Perijt VI. & L. ætatis anno: atq; in deorum numerum relatus est: nō ore mo-
 do decernentium: sed & persuasione vulgi. Siquidem ludis, quos primo cō-
 secratos ei hæres Augustus ædebat, stella crinita per septem dies continuos ful-
 sit: exorrens circa undecimam horam: creditumq; est animam esse Cæsaris in
 cælum recepti: & hac de causa simulacro eius in uertice additur stella. Curiam in
 qua occisus est, obstrui placuit: Idusq; Martias paricidium nominari: ac ne un-
 q̄ eo die Senatus ageretur.

Percussorum autem ferè, neq; triennio quisq; amplius superuixit, neq; sua
 morte defunctus est. Dånati omnes. Alius, alio casu perijt: pars naufragio:
 pars prælio: nonnulli semet eodem illo pugione, quo Cæsarem uiolauerant, in-
 teremerunt.

C. SVETONII TRANQVIL.

D. OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

Finitimum
 bellū, qd' cū
 finitimis ge-
 ritur.

PENTEM OCTAVIAM VELITRIS PRAECI-
 puā olim fuisse, multa declarāt. Nā & uicus celeberr-
 ma parte oppidi, iam pridem Octavius uocabat: &
 ostēdebatur ara Octauii cōsecrata, qui bello dux fi-
 nitimo, quū forte Marti rem diuinam faceret, nun-
 ciata repente hostis incursione, semicruda exta ra-
 pta foco profecuit: atq; ita prælium ingressus, uictor
 redijt. Decretum etiam publicum extabat, quo caue-
 batur, ut quoq; anno in posterū simili modo exta-
 Marti redderentur: reliquæq; ad Octauios referrentur.

EA gens à Tarquinio Prisco Rege, inter Romanas gentes allecta in Sena-
 tum: mox à Seruio Tullio in patricias transducta, procedēte tempore ad
 plebem se contulit: ac rursus magna uī per D. Iulium in patriciatum redijt. Pri-
 mus ex hac magistratum populi suffragio cœpit C. Ruffus. Is quæstorius Cn.
 & C. procreauit. A quibus duplex Octauiorum familia defluxit, cōditione di-
 uersa. Siquidē Cn. & deinceps ab eo reliqui omnes, functi sunt honoribus sum-
 mis. At C. eiusq; posterī, seu fortuna, seu uoluntate, in equestri ordine constite-
 re, usq; ad Augusti patrem. Proauus Augusti secundo punico bello, stipendia
 in Sicilia tribunus militum fecit, Aemilio Pappo Imperatore. Auus municipa-
 libus magi-

Ats' Seruilio

Patriciatu,
 pro ordine,
 siue dignita-
 te patriciorū

libus magisterijs contentus abundante patrimonio tranquillissime senuit. Sed hæc alij. Ipse Augustus nihil amplius, q̄ equestri familia ortum se scribit uetere, ac locuplete, & in qua primus senator pater suus fuerit. M. Antonius libertinum ei proauum exprobrat Restionem, ex pago Thurino, auum argētarium. Nec quicq̄ ultra de paternis Augusti maioribus reperi.

3 **O**ctavius pater à principio ætatis & re, & æstimatione magna fuit: ut equidem mirer hunc quoq̄ à nonnullis argentarium, atq̄ etiam inter diuiores, operasq̄ campestres proditum. Amplis enim innutritus opibus, honores & adeptus est facile, & egregie administravit. Ex prætura Macedoniã sortitus fugitiuos, residuam Spartaci, & Catilinæ manum, Thurinum agrum tenentes in itinere deleuit, negotio sibi in senatu extra ordinem dato. Prouinciã præfuit non minore iustitia, q̄ fortitudine. Nanq̄ Bessis, ac Thracibus magno prælio fuis, ita socios tractauit, ut epistolæ M. T. Ciceronis extet, q̄bus Q. fratrem eodem tempore parum secunda fama proconsulatum Asiã administrantem hortatur, & monet, imitetur in promerendis socijs uicinum suũ Octauiũ.

4 **D**ecedens Macedonia priusq̄ confiteri se candidatum consulatus posset: morte obiit repentina, superstitionibus liberis Octauiã maiore, quam ex Ancharina, & Octauiã minore item Augusto, quos ex Accia tulerat. Accia, Mantio Balbo, & Iulia sorore C. Cæsaris, genita est. Balbus paterna stirpe aricinus multis in familia senatorijs imaginibus, à matre magnum Pompeium arctissimo contingebat gradu, functusq̄ honore præturæ inter XX uiros, agrum Campanũ plebi Iulia lege diuisit. Verum idem Antonius despiciens etiam maternam Augusti originem, proauum eius Afri generis fuisse, & modo unguetariam tabernam, modo pistrinum Aritiæ exercuisse obiicit. Cassius quidẽ Parmensis quadam epistola, non tantũ ut pistoris, sed etiã ut nũmularij nepotẽ sic taxat Augustũ. Materna tibi farina siquidẽ ex crudissimo Aritiæ pistriño, hanc pinsit manibus colybo decoloratis nerulonensis mensarius.

5 **N**atus est Augustus, M. T. Cicerone, & Antonio CO SS. IX Cal. Octobris pauloante solis exortum, regione palatij, ad capita bubula, ubi nunc sacrum habetur, aliquanto post, q̄ excessit, constitutum. Nam ut senatus actis cõtinetur, cũ C. Lectorius adolescẽs patricij generis, in deprecanda grauiore adulterij pœna, præter ætatem atq̄ natales, hoc quoq̄ patribus cõscriptis allegaret, se esse possessorem, ac uelut ædituum Soli, quod primum D. Augustus nascens attigisset, peteretq̄ donari, quasi proprio suo ac peculiari deo, decretũ est, ut ea pars domus consecraretur.

6 **N**utrimetorum eius ostẽditur adhuc locus in auito suburbano iuxta Velitras permodicus, & callæ penuariæ instar, tenetq̄ uiciniam opinio, tãq̄ & natus ibi sit. Huc introire nisi necessario & caste religio est, cõcepta opinio ne ueteri, quasi temere adeuntibus horror quidam & metus obiiciatur: sed & ^{al'st'adificat.} mox cõfirmata est. Nam cũ possessor uillæ nouus, seu forte, seu tentandi causa cubitum se eò contulisset: euenit, ut post paucissimas noctis horas exturbatus inde subita ui & incerta penẽ semianimis cũ strato simul ante fores inueniretur.

c Infanti

INfanti cognomen Thurino inditum est in memoriam maiorū originis, uel quod in regiōe Thurina recens eo nato, pater Octavius aduersus fugitiuos prospere rem gesserat. Thurinum cognominatū satis certa probatione tradiderim, nactus puerilem imagunculā eius aream ueterem, ferreis, ac penè iam exolescentibus literis hoc nomine inscriptam, quæ dono à me principi data inter cubiculares colitur. Sed & à M. Antonio in epistolis per contumeliā sæpe Thurinus appellatur: & ipse nihil amplius quàm mirari se rescribit, pro opprobrio nomen prius sibi obijci. Postea C. Cæsaris, & deinde Augusti cognomen assumpsit, alterū testamento maioris auunculi, alterū Munatiij Planci sententia, cum quibusdam censentibus Romulum appellari oportere, quasi & ipsum conditorem urbis præualuisset, ut Augustus potius uocaretur, non tantum nouo, sed etiam ampliore cognomine, quod loca quoque religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur, ab auctu, uel ab auium gestu gustiue, sicut etiam Ennius docet scribens,

Augusto augurio postquam indyta condita Roma est.

Quadrimum patrem amisit, duodecimum annum agens Auiam Iuliam de functam pro cōcione laudauit. Quadriennio post uirili toga sumpta, militaribus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est, quāquam expers belli propter ætatem. Profectum mox auunculum in Hispanias aduersus Cn. Pompeij liberos, uix tum firmus à graui ualetudine, per infestas hostibus uias paucissimis comitibus, naufragio etiam facto subsecutus magnopere demeruit, approbata cito etiam morum indole super itineris industriam. Cæsare post receptas Hispanias expeditionem in Dacos, & inde in Parthos destinante, præmissus Apolloniam, studijs uacauit. Vtque primum occisum eum, hæredemque se cōperit: diu cunctatus, an proximas legiones imploraret, id quidem consilium, ut præceps, immaturumque omisit. Cæterum urbe repetita, hæreditatem adiit dubitante matre, Victrico uero Martio Philippo consulari multum dissuadente. Atque ab eo tempore exercitijs comparatis, primum cum M. Antonio, Marcōque Lepido, dein tantum cum Antonio per duodecim ferè annos, nouissime per quatuor & XL. solus Remp. tenuit.

Proposita uitæ eius uelut summa, partes singillatim neque per tempora, sed per species exequar, quo distinctius demonstrari cognoscique possint. Bella ciuilia quinque gessit, mutinense, philippense, perusinum, siculum, actiacum. Ex quibus primum, ac nouissimum aduersus M. Antonium: secundum aduersum Brutum, & Cassium: tertium aduersum L. Antonium triumuiiri fratrem: quartum aduersus Sextum Pompeium Cn. Pompeij filium. Omnium bellorum inuictum, & causam hinc sumpsit, nihil conuenientius ducens, quam necem auunculi uindicare, tuerique acta.

Confestim ut Apollonia redijt, Brutum, Cassiumque etiam nec opinantes, & quia præuisum periculum subterfugerant legibus aggredi, eosque cædis absentes deferre statuit, Ludos autem uictoriæ Cæsaris non audentibus facere, quibus obtigerat id munus, ipse ædedit. Et quo cōstātius cætera quoque exequeret, in locum

in locum TRIB. PLEB. forte demortui candidatū petitorē se ostendit, quāq; patricius necdum senator. Sed aduersante conatibus suis M. Antonio COS. quē uel prācipuū adiutorē sperauerat: ac ne publicū quidē, & translātitiū ulla in re sibi sine pactiōne grauissimā mercedis impertiente, ad optimates se cōtulit: quibus eū inuisum sentiebat, maximē quod D. Brutū oblesum Mutinā puincia à Cæsare data, & per senatum cōfirmata, expellere armis niteretur. Hor tantibus itaq; nōnullis percussores ei subornauit. Hac fraude deprehensa, periculū inuicem metuens ueteranos simul in suum, ac Reip. auxilium quanta potuit largitiōe contraxit. Iussusq; comparato exercitui Propratore, præsle, & cum Hirco, ac Pansa qui consulatum susceperant D. Bruto opem ferre, demandatū bellū tertio mense cōfecit duobus praelijs, priore, Antonius eū fugisse scribit, ac sine paludamento, equoq; post biduū demū apparuisse. Sequēti satis cōstat nō modo ducis, sed etiā militis functū munere, atq; in media dimicatione, aquilifero legionis suæ grauiter faucio, Aquilā humeris subijisse, diuq; portasse.

¹¹ Hoc bello cum Hircius in acie Pansaq; post, ex uulnere perissent, rumor in crebuit, ambos opera eius occisos, ut Antonio fugato Rep. COSS. orbata, solus uictores exercitus occuparet. Pansa quidem adeo suspecta mors fuit: ut Glyco medicus custoditus sit, quasi uenenū uulneri indidisset. Adijcit his Aquilius Niger, alterum è COSS. Hircium in pugnae tumultu ab ipso interemptū. Als† paulo.

¹² Sed ut cognouit Antonium post fugam à M. Lepido receptum, ceterosq; duces & exercitus consentire pro patribus, causam optimatium sine cunctatione deseruit, ad prætectum mutatae uoluntatis dicta factaq; quorundā calumniatus, quasi alij se puerum, alij ornandum, tollendūq; iactassent, ne aut sibi, aut ueteranis par gratia referretur. Et quo magis pœnitētiam prioris sectæ approbaret: Nursinos grandi pecunia, & quā pendere nequirēt multatos extorres egit oppido: quod mutinensi acie interemptorum ciuium tumulo publice extructo adscriperant, pro libertate eos occubuisse.

¹³ Inuita cum Antonio & Lepido societate, philippense quoq; bellum quāquā inualidus, atq; æger duplici praelio transegit: quorū priore castris exutus uix ad Antonij cornu fuga euaserat: nec successum uictoriæ moderatus est: sed capite Bruti Romā misso, ut statuæ Cæsaris summitteret: in splendidissimū quēq; captiuum, non sine uerborum contumelia fœuit. Ut quidem uni suppliciter sepulturam precanti respondisse dicatur, iam istam in uolucrum potestatem fore. Alios patrē & filium p uita roganteis sortiri, uel dimicare iussisse: ut alterutri concederetur, ac spectasse utrunq; morientem cum patre, qui se obtulerat occiso, filius quoq; uoluntaria occubisset nece. Quare ceteri, in his M. Fauonius ille Catonis æmulus, cum catenati producerentur, imperatore Antonio honore salutato, hunc fœdissimo conuicio coram profciderunt. Partitis post uictoriam officijs, cum Antonius orientem ordinādum, ipse ueteranos in Italiam reducendos, & municipalibus agris collocandos recepisset: neq; ueteranorū, neq; possessorum gratiam tenuit. Alteris pelli se, alteris, non pro spe meritorum tractari querentibus. als† cōuocandos.
als† priorū.

QVo tēpore L. Antonium fiducia consulatus, quē gerebat, ac fraternæ po- 14
tentia res novas molientē cōfugere Perusiam coegit: & ad deditōnē fa-
me compulit: non tamen sine magnis suis & ante bellum, & in bello discrimini-
bus. Nam cum spectaculo ludorum gregarium militem in XIII. ordinibus se/
dentem excitari per apparitorem iussisset: rumore ab obtrektoribus dilato,
quasi eundem mox discruciatum necasset: minimum abfuit, quin periret cōcur-
su, & indignatione turbæ militaris, Saluti fuit, quod qui desyderabatur, repen-
te comparuit incolumis: ac sine iniuria. Circa Perusinum autem murum sacrifi-
cans penē interceptus est à manu gladiatorum, quæ oppido eruperat.

Dilato ru/
more, pro di
uulgato.

Perusia capta, in plurimos animaduertit, orare ueniam uel excusare se conā- 15
tibus una uoce occurrens moriendum esse. Scribunt quidam, trecentos ex
deditiis electos utriusq; ordinis, ad aram diuo Iulio extructam, Idibus Mar-
tius hostiarum more mactatos. Extiterunt qui traderent, cōsulto eum ad arma
isse, ut occulti aduersarij, & quos metus magis q̄ uoluntas contineret: facultate
L. Antonij ducis præbita, detegerentur: deuictisq; his, & cōfiscatis, promissa ue-
teranis præmia soluerentur.

Cōsulto, da-
ta opera, de
cōposito, sic
enim scriptū
colligebatur
ex uestigijs
ueteris
scripturæ.

als for/
te, ex cō
posito.

Bellum siculum inchoauit in primis, sed diu traxit intermissum sapius, mo- 16
do reparandarum classium causa, quas tempestatibus duplici naufragio,
& quidem per æstatem amiserat, modo pace facta, flagitante populo ob inter-
clusos commeatus, famemq; ingrauescentem, donec nauibus ex integro fabri-
catis, ac XX seruorum milibus manumissis, & ad remum datis, portum Iulium
apud Baias immisso in Lucrinum, & Auernum lacum mari effecit. In quo cum
hyeme tota copias exercuisset, Pompeium inter Mylas, & Naulochum su-
perauit, sub horam pugnae tam arcto repente somno deuictus, ut ad dandum
signum ab amicis excitaretur, unde præbitam Antonio materiam putem ex-
probrandi, ne rectis quidem oculis eum aspicere potuisset instructā aciem. Ve-
rum supinum cælum intuentem stupidum cubuisse, nec prius surrexisse, ac mili-
tibus in conspectum uenisse, q̄ à M. Agrippa fugatae sint hostium naues. Alij
dictum, factumq; eius criminatur, quasi classibus tempestate perditis exclama-
uerit, etiam inuito Neptuno uictoriam se adepturum. Ac die Circensium proxi-
mo solenni pompæ simulacrum dei detraxit: nec temere plura, ac maiora pe-
ricula ullo alio bello adiit. Traiecto in Siciliam exercitu cum partem reliquam
copiarum continenti repeteret, oppressus ex improviso à Demochare, & Apol-
lophane præfectis Pompeij, uno demum nauigio ægerrime effugit. Item cum
præter Locros Rhegium pedibus iret: & prospectis biremibus Pompeianis ter-
ram legentibus, suas ratus, descendisset ad litus, penē exceptus est. Tunc etiam
per deuos tramites refugientem, seruus Aemilij Pauli comitis eius, dolens pro-
scriptum olim ab eo patrem Paulum, & quasi occasione ultionis oblata, interfi-
cere conatus est. Post Pompeij fugam collegarum alterū M. Lepidum, quē ex
Africa in auxiliū euocarat, superbientem XX. legionum fiducia, summasq; sibi
partes terrore, ac minis uindictantem spoliauit exercitu: supplicemq; cōcessa ui-
ta Cerceijs in perpetuum relegauit. M. Antonij societatem semper dubiam, &
incertam

Ad remum
dare.

incertam reconciliationibusq; varijs male focillatam abruptit tandē: Et, quo magis degenerasse eum à civili more approbaret: testamentū, quod is Romæ etiā de Cleopatrar liberis inter hæredes nuncupatis reliquerat: aperiendum, recitandumq; pro concione curauit. Remisit tamen hosti iudicato neffitudines, amicōsq; omnes, atq; inter alios C. Soffium & T. Domitium tūc adhuc COSS. Bononiensibus quoq; publice quod in Antoniorū clientela antiquitus erant, gratiam fecit cōiurandū cū tota Italia pro partibus suis. Nec multo post nauali praelio apud Actiū uicit, in serū dimicatione practa, ut in nauī uictor pnoctauerit.

Gratiā fecit
coniurandi,
p'p'misit cō
iurare.
In serū, pro
in uesperā.
Recepit se Sa
mū insulā,
absq; prapo
sitione,

17 **A**B Actio cū Samū insulā in hyberna se recepisset, turbatus nūcqs de sedi
als'Alia cōfecta uictoria Brundisium præmiserat: repetit Italia, tempestate in traiectu
bis cōflictatus, primo inter promontoria Peloponnesi atq; Aetoliæ, rursus cir
ca montes Ceraunios, utrobicq; parte Liburnicarum demersa, simulq; eius, in
qua uehebatur, fufis armamentis, & gubernaculo diffracto. Nec amplius q̄ se
ptem & XX dies, donec desyderia militum ordinarentur Brundisij cōmoratus,
Asiæ, Syriæq; circuitu Aegyptum petit. Obsessaq; Alexandria, quo Antonius
cum Cleopatra confugerat: breuī potitus est. Et Antonium quidem seras cōdi
tiones pacis tentantem, ad mortem adegit: uicitq; mortuū, Cleopatrar, quā ser
uatam triumpho magnopere cupiebat, etiam Pyllos admouit: qui uenenum
acuirus exurgerent: quod perisse morsu aspidis putabatur. Ambobus commu
nem sepulturæ honorem tribuit: ac tumulum ab ipsis inchoatum perfici iussit.
Antonium iuuenem maiorem de duobus Fuluiæ genitis, simulacro Diui Iulij,
ad quod post multas, & irritas preces cōfugerat, abreptum interemit. Item Ca
sariōnem, quem ex Casare Cleopatra concepsisse prædicabat, retractum è fu
ga supplicio affectit. Reliquos Antonij, reginæq; communes liberos, non secus,
ac neffitudine iunctos sibi & conseruauit, & mox pro conditione cuiusq; susti
nuit, ac fouit.

18 **P**Er idem tempus conditorium, & corpus magni Alexandri cum prolatū è
penetrati subiecisset oculis: corona aurea imposita, ac floribus aspersis ue
neratus est, consultusq; num & Ptolemæū inspicere uellet, regem ait se uoluis
se uidere non mortuos, Aegyptum in prouinciæ formam redactam, ut seracio
rem, habilioremq; annonæ urbicæ redderet, fossas omnes, in quas Nilus exæstu
at, oblimatas longa uetustate, militari opere deterfit. Quoq; actiæ uicto
riæ memoria celebrator, & in posterum esset, urbem Nicopolim apud Acti
um condidit: ludosq; illic quinquennales constituit: & ampliato uetere Apolli
nis templo locum castrorum, quibus fuerat usus, exornatum naualibus spolijs
Neptuno, ac Marti consecrauit.

19 **T**Vmultus post hæc, & rerum nouarum initia, coniurationesq; complures
prius q̄ inualescerent indicio detectas compressit, & alias alio tempore,
Lepidi iuuenis, deinde Varronis Murenæ, & Fannij Cepionis. Mox M. Gena
ti, exin Plantij Rufi, Lucijq; Pauli progeneri sui, ac præter has L. Audasius fal
sariū tabularū rei, ac neq; atate, neq; corpore integri, Themasi Epicadi ex gen
c 3 te Parthica

Progener, ge
neri pater.

te Parthica Hybridæ, ad extremū Telephi mulieris serui nomēculatoris. Nam ne ultimæ quidē fortis hominū conspiratione, & periculo caruit. Andanius atq; Epicadus Iuliam filiā, & Agrippam nepotem ex insulis, quibus cōtinebant, rapere: ad extremū, Telephus, quasi debita sibi fato dominatione, & ipsum, & fenatum aggredi destinauerāt. Quinetiā quondā iuxta cubiculū eius lixa quidā ex Illyrico exercitu ianitoribus deceptis noctu deprehensus est, cultro uenatorio cinctus, impone mentis an simulata dementia incertum. Nihil enim exprimi quæstione potuit.

EXterna bella duo omnino per se gessit. Dalmaticum adolescens adhuc, & Antonio deuictō, Cantabricū: Dalmaco etiā uulnera excepit, una acie de xtrū genu lapide ictus, altera autē & crus, & utrūq; brachiū ruina pontis confauciat. Reliqua per legatos administravit: ut tamen quibusdā Pannonicis, atq; Germanicis, aut interueniret, aut nō longe abesset: Rauennam, uel Mediolanū, uel Aquileiam usq; ab urbe progrediens.

Domuit autē partim ductu, partim auspicijs suis Cantabriam, Aquitaniā, Pannoniā, Dalmatiam, cū Illyrico omni, item Rhetiam, & Vindelicos, ac Salassos, gentes alpinas coercuit, & Dacorum incursiones, tribus eorū ducibus cū magna copiā caesis, Germanosq; ultra Albim fluuiū summouit: ex quibus Sueuos, & Sicambros dedentes se, traduxit in Galliā: atq; in proximis Rheno agris collocauit. Alias itē nationes male quietas, ad obsequiū rededit. Nec ulli genti sine iustis, & necessarijs causis bellū intulit. Tantūq; abfuit à cupiditate quoquo modo imperiū, uel bellicā gloriā augendi, & quorūdam Barbarorū principes in æde Martis ultoris iurare coegerit, mansuros se in fide, ac pace, quā peterent, à quibusdam uero nouū genus obsidum scēminas exigere tentauerit: quod negligere mariū pignora sentiebat: & tamen potestatem semp omnibus fecit, quoties uellent obsides, recipiendi. Neq; aut crebrius, aut perfidiosius rebelantes grauiore unq; multatus est pœna, q̄ ut captiuos sub lege uenundaret: ne in uicina regione seruirent, nēue intra tricesimū annū liberarentur. Qua uirtutis, moderationisq; fama, Indos etiā, ac Scythas, auditu modo cognitos pellexit ad amicitiam suā, populiq; Ro. ultro per legatos petendam. Parthi quoq; & Armenij uindicanti facile cesserunt, & signa militaria, quæ M. Crasso, & M. Antonio ademerant: reposcenti reddiderūt, obsidesq; insup obtulerūt, deniq; pluribus quondā de regno cōcertantibus, nō nisi ab ipso electū cōprobauerūt.

Cū magna copia, p̄ magna multitudine.

Perfidiose.

Multatus ē pœna, p̄ punit.

Quōdam, pro quodā tempore.

Ianum Quirinum semel, atq; iterū à condita urbe ante memoriam suā clausum in multo breuiore temporis spacio terra, mariq; pace parta, tertio clausit. Bis ouans ingressus est urbem post phlippense, & rursus post siculū bellum. Curules triumphos treis egit, Dalmaticum, Actiacum, Alexandrinum, continuo triduo.

Omnes graues ignominias, cladesq; duas omnino, nec alibi q̄ in Germania accepit, Lolianā & Varianam. Sed Lolianam maioris infamiæ q̄ detrimenti, Varianam penē exitiabilem tribus legionibus, cū duce, legatisq; auxilijs omnibus caesis. Hac nūciata, excubias per urbem indixit nequis tumultus existeret:

Exitibilis clades, pro internecina.

existeret: & præsidibus prouinciarū propagauit imperiū, ut & à peritis & assuetis socij contineretur, Vouit & magnos ludos Ioui OPT. MAX. si Remp. in meliore statum uertisset: quod factū Cymbrico, Marficioq; bello erat. Adeo tñāq; consternatum ferunt: ut per cōtinuos menses barba, capillóq; summissó, caput interdum foribus illideret, uociferās: Quintili Vare, legiones redde: diemq; cladis quotannis mœstum habuerit, ac lugubrem.

Als' commo
nerentur.
Als' deniq;

24 **I**N re militari & cōmutauit multa, & instituit: atq; etiam ad antiquū morem nōnulla reuocauit: disciplinam seuerissime rexit, ne legatorum quidem cuiq; nisi grauate, hyberniscq; demū mensibus permisit uxorem interuifere. Equitem Ro. quod duobus filijs adolescentibus, causa detrectandi sacramenti pollices amputasset, ipsum bonāq; subiecit hasta, quem tamē quod imminere emptio ni Publicanos uidebat, liberto suo addixit, ut relegatū in agros pro libero esse sineret. Decimam legionem cōtumacius parentem cum ignominia totam diuisit. Item alias immodeste missionē postulantes, citra commoda emeritorū præmiorū exautorauit: cohortes, siquæ cessissent loco, decimatas ordeo paut. Centuriones statione deferta itidem, ut manipulares capitali animaduersione punijt: pro cætero delictorum genere uarijs ignominijs affecit, ut stare per totum diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos, discinctosq; nōnunq; cum decempedis, uel etiam cespitem portantes.

25 **N**Eq; post bella ciuilia aut in concione, aut per edictum ullos militum comilitones appellabat, sed milites: ac ne à filijs quidē, aut priuignis suis imperio præditis aliter appellari passus est, ambitiosius id existimās, q̄ aut ratio militaris, aut temporū quies, aut sua, domusq; suæ maiestas postularet. Liberti no milite præterq; Romæ incendiorū causa, & si tumultus in grauiore annona metueretur, bis usus est, semel ad præsidium coloniarū Illyricum contingentiū. Iterū ad tutelam ripæ Rheni fluminis, eosq; seruos adhuc uiris, foeminisq; pecuniosioribus indictos, ac sine mora manumissos, sub priore uexillo habuit: neq; aut commixtos cum ingenuis, aut eodem modo armatos. Dona militaria aliquanto facilius phaleras, & torques quicquid auro, argentóq; constaret, q̄ uallares, ac murales coronas, quæ honore præcellerent, dabat, has q̄ parcissime, & sine ambitione, ac sæpe etiam caligatis tribuit. M. Agrippam in Cilicia post naualem uictoriam ceruleo uexillo donauit. Solos triūphales, quanq; & socios expeditionū, & participes uictoriarum suarum nunq; donis impertiendos putauit: quod ipsi quoq; ius habuissent tribuendi ea, quibus uellent. Nil autē minus in imperfecto duce, q̄ festinationem, temeritatemq; conuenire arbitratur. Crebro itaq; illa iactabat.

Als' Sicilia

Ἐπιεικῶς βραδέως, ἀσφαλῆ γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασυῖ. Στρατιλάτης.

Et sat celeriter fieri quicquid fiat satis bene. Prælium quidem aut bellum suscipiendum omnino negabat, nisi cum maior emolumentis spes, quàm damni metus ostenderetur. Nam minima commoda non minimo sectantes discrimine, similes aiebat esse, aureo hamo piscantibus, cuius abrupti damnus nulla captura pensari posset.

Versus est
trochaic⁹ te-
trameter, nisi
quod ἔστω
τιλάτης ad
didit de suo.

c 4. Magistratus

Magistratus, atq; honores & ante tempus, & quosdam noui generis, per-
petuosq; cepit. Consulatum uigesimo ætatis anno inuasit, ad motis hosti-
liter ad urbem legionibus, missisq; qui sibi nomine exercitus deposcerent. Cum
quidem cunctate senatu, Cornelius Centurio princeps legationis, reiecto sagu-
lo ostendens gladij capulum, non dubitasset in curia dicere, hic faciet, si uos nõ
feceritis. Secundũ consulatum post IX annos, tertiu anno interiecto gessit, se-
quentes usq; ad undecimũ continuauit. Multisq; mox, cum deferrentur, recusa-
tis, duodecimũ magno, id est septedecim annoru interuallo, & rursus tertiu deci-
mum biennio post, ulro petijt, ut C. & Lucium filios, amplissimo præditos ma-
gistratu, suo queq; tirocinio deduceret in forum. Quinq; medios consulatus à
sexto ad undecimũ annuos gessit, Cæteros autẽ sex, aut nouẽ, aut sex, aut qua-
tuor, aut tribus mensibus, secundũ uero paucissimis horis. Nam die Calendarũ
Ianuarij, cum mane pro æde Capitolini Iouis paululum curuli sella præsedisset
honorẽ, abiit, suffecto alio in locum suũ. Nec omnes Romæ, sed quartũ consu-
latum in Asia, quintum in insula Samo, octauum & nonum Tarracone inijt.

Alb' consulẽ.

Triumuiratum Reip. constituendæ per X annos administrauit: in quo resti-
tit quidem aliquãdiu collegis, ne qua fieret proscription, sed inceptã utroq;
acerbius exercuit. Namq; illis in multorum sæpe personam, per gratiã & preces
exorabilibus, solus magnopere contendit, ne cui parceretur: proscripsitq; etiam
C. Toraniũ tutorem suum, eundemq; collegam patris sui Octauij in ædilitate.
Iunius Saturninus hoc amplius tradit: cũ peracta proscriptione, M. Lepidus in
senatu excusasset præterita, & spem clemetiæ in posterum fecisset: quoniã satis
pœnarũ exactũ esset, hunc ediuerso professum, ita modum se proscribendi sta-
tuisse, ut omnia sibi reliquerit libera: in cuius tamẽ pertinaciæ pœnitentiã, T. Iu-
niũ Philopemenẽ, quod patronũ suum proscriptũ calasse olim diceretur, eque-
stri dignitate decorauit. In eadẽ hac potestate multiplici flagrauit inuidia: nam
& Pinariũ equitẽ Ro. cũ concionante se admissa turba paganorũ apud milites
subscribere quædã animaduertisset, curiosum ac speculatore ratur, coram cõso-
di imperauit. Et Tediũ Afrum COS. designatũ, quia factum quoddã suũ mali-
gno sermone carpisset: tãtis perterritis minis, ut is se præcipitauerit. Et Quintũ
Galliũ Prat. in officio salutationis, tabellas duplices ueste tectas tenentẽ, suspi-
catus gladiũ oculere, ne quicq; statim, ne aliud inueniret, ausus inquirere, pau-
lo post per centuriones, & milites raptũ è tribunali, seruilem in modũ torsit: ac
fatentẽ nihil, iussit occidi, prius oculis ei⁹ sua manu effossis, quẽ tamẽ scribit col-
loquio petito insidiatũ sibi, cõiectumq; à se in custodiã, deinde urbe interdita
dimissum naufragio, uel latronũ insidijs perijsse. Tribunitiã potestatem perpe-
tuam recepit: in qua semel atq; iterũ per singula lustra collegam sibi cooptrauit.
Recepit & morũ, legumq; regimen æque perpetuũ, quo iure q̄q; sine censura
honore, censum tamẽ populi ter egit: primũ ac tertiu cum collega, mediũ solus.
DE reddenda Repub. bis cogitauit: primo post oppressum statim An-
tonium, memor obiectum ab eo sibi sapius, quasi per ipsum stare, ne
redderetur, Ac rursus tædio diuturnæ ualitudinis, cum etiam magistratibus,
ac senatu

Alb' honora-
uit.

Alb' conter-
ruit.

ac senatu domum accitis, ratiocinarium imperij tradidit. Sed reputans & se priuatum non sine periculo fore, & illam plurium arbitrio temere committi, in retinenda perseverauit, dubium euentu meliore an uoluntate, quã uoluntate, cum præsidens identidẽ præ se ferret, quodã etiã edicto his uerbis testatus est: Ita mihi saluam, ac sospitem Remp. sistere in sua sede liceat: atq; eius rei fructum percipere, quem peto, ut optimi status autor dicar, & moriens, ut feram mecum spem, mansura in uestigio suo fundamẽta R. P. quæ iccero: fecitq; ipse se cõpotẽ uoti, nisi omni modo, ne quem noui status pœniteret. Urbem nanq; pro maiestate imperij ornatam, & inundationibus, incēdijsq; obnoxia, excoluit adeo, ut iure sit gloriatus, marmoream se relinquere, quam lateritiam accepisset. Tutam uero, quantũ prouideri humana ratione potuit, etiã in posterũ præstitit.

Quã uoluntate, cū mox præcesserit uoluntate, qd̃ i Ruffino reprehēdit Hieronymus.

29 **P**ublica opera plurima extruxit, ex quibus uel præcipua, forũ cum æde Martis Vltoris, templum Apollinis in palatio, ædem Tonantis Iouis in Capitolio. Fori extruendi causa fuit hominũ, & iudiciorum multitudo, quæ uidebatur, non sufficientibus duobus, etiã tertio indigere. Itaq; festinãtius, nec dum perfecta Martis æde publicatum est, cautumq; ut separatim in eo publica iudicia, & sortiones iudicium fierent. Aedem Marti bello Philippensi pro ultione paterna suscepto, uouerat. Sanxit ergo, ut de bellis, triumphisq; hic cõsuleretur senatus, prouincias cum imperio petitori, hinc deducerentur, quicq; uictores reddissent, huc insignia triumphorũ inferrent. Templum Apollinis in ea parte palatinae domus excitauit, quã fulmine ictam desyderari à Deo aruspices pronunciarent. Addita porticus cum Bibliotheca latina, græcãq; quo loco iam senior sæpe etiã senatũ habuit, decuriasq; iudicũ recognouit. Tonati Ioui ædem cõsecrauit liberatus periculo, cū expeditioe Cantabrica, p̃ nocturnũ iter lecticã eius

Asi festinatius.

Asi sortitiones.

Asi præstrixisset

Prælucere dicitur, q̃ præcedit cū lumine.

fulgur perstrinxisset, seruicq; prælucẽtem exanimasset. Quodã etiã opera sub nomine alieno, nepotũ scilicet, & uxoris, sororisq; fecit, ut porticũ, basilicãq; Lucij, & Caij. Item porticus Liuiã, & Octauiã, theatrũq; Marcelli. Sed & ceteros principes uiros sæpe hortat̃ est, ut p̃ facultate quisq; monumẽtis uel nouis, uel resectis, & exultis urbẽ adornarent: multãq; à multis extructa sunt, sicut à Martio Philippo ædes Herculis & Musarũ, à Lucio Cornificio ædes Dianæ, ab Asinio Pollione atriuũ Libertatis, à Munatio Plãco ædes Saturni, à Cor. Balbo theatrũ, à Statilio Tauro amphitheatrũ, à M. uero Agrippa cõplura, & egregia.

30 **S**patiũ urbis in regiones, uicosq; diuisit: instituitq; ut illas annui magistratus sortito tuerẽtur, hos magistri è plebe cuiusq; uicinia electi. Aduersus incendia excubias nocturnas, uigilesq; commentus est, ad cõercendas inundationes, alueũ Tyberis laxauit, ac repurgauit, cõpletũ olim ruderibus, & ædificiorũ prolapsionibus coarctatũ. Quo autẽ facilius undiq; urbs adiretur, desumpta sibi flaminia uia, Arminotenus munienda, reliquas triumphalibus uiris ex manubiali pecunia sternendas distribuit. Aedes sacras uetustate collapsas, aut incendio absumptas refecit: easq; & cæteras opulẽtissimis donis adornauit, utpote qui in cellam Capitolini Iouis XVI milia pondo auri, gemasq; ac margaritas quingentias HS una donatione contulerit.

Manubialis pecunia.

Postq̃

Sustinuerat,
p uoluerat,
ut ante.

Postq̄ uero pontificatum maximū, quē nuncq̄ uiuo Lepido auferre susti-
nuerat: mortuo demum suscepit, quicquid fatidicorum librorum Græci, la-
tiniq̄ generis, nullis uel parū idoneis autoribus, uulgo ferebat, supra duo mil-
lia contracta undiq̄ cremauit: ac solos retinuit sibyllinos, hos quoq̄ delectu ha-
bito, condiditq̄ duobus forulis auratis sub palatini Apollinis basi. Annū à di-
uo Julio ordinatum, sed postea negligentia cōturbatum, atq̄ confusum, rursus
ad pristinā rationem redegit, in cuius ordinationem sextilem mensem è suo co-
gnomine nūcupauit, magis q̄ Septembrē, quo erat natus, quia hoc sibi & pri-
mus consulatus, & insignes uictoriæ obtigissent, Sacerdotum, & numerum &
dignitatem, sed & cōmoda auxit, præcipue Vestalium uirginum, cumq̄ inde-
mortuæ locum aliam capi oporteret, ambirentq̄ multi, ne filias in sortē darent:
adiurauit, si cuiusq̄ neptium suarū competeret ætas, oblatorum se fuisse eam.
Nōnulla etiam ex antiquis cerimonijs paulatim abolita restituit, ut Salutis au-
gurium, Diale flaminii, sacrum lupercale, ludos sæculares, & compitalitios, Lu-
percalibus uetuit currere imberbes. Item sæcularibus ludis iuuenes utriusq̄
sexus prohibuit ullum nocturnū spectaculum frequentare, nisi cum aliquo ma-
iore natu propinquorū. Compitales lares ornare bis anno instituit uernis flo-
ribus, & æstiuis. Proximum à Dijs immortalibus honorem memoriæ ducum
præstitit, qui imperium Populi Ro. ex minimo maximū reddidissent. Itaq̄ &
opera cuiusq̄ manentibus titulis restituit, & statuas omniū triumphali effigie
in utraq̄ fori sui porticu dedicauit. Professus est edicto cōmentum id se, ut illo-
rum uelut exemplar, & ipse dum uiueret, & insequentiu ætatū principes exige-
rentur à ciuibus. Pompeij quoq̄ statuam cōtra theatri eius regiam, marmoreo
Iano supposuit, translata è curia, in qua C. Cæsar fuerat occisus.

Grassatores,
qui grassan-
tur ferro.
Nullius non
facinoris, p
cuius facin-
oris.

Ats̄ excussit

Ats̄ amplia-
tos.
Actui rerū,
pro agendis
rebus.

PLeraq̄ pessimi exempli correxit, quæ in perniciem publicam, aut ex cōsue-
tudine, licentiæq̄ bellorum ciuiliū durauerāt, aut per pacem etiam extite-
rant. Nā & grassatorū plurimi palam se ferebāt succincti ferro quasi tuendi sui
causa, & rapti p agros uiatores sine discrimine liberiq̄, seruiq̄ ergastulis pos-
sessorū supprimebātur. Et plurimæ factiones titulo collegij noui, ad nullius nō
facinoris societatem coibant. Igitur grassatores dispositis per opportuna loca,
stationibus inhibuit, ergastula recognouit. Collegia præter antiqua, & legitima
dissoluit: tabulas ueterum ærarij debitorum, uel præcipuam calumniandi mate-
riam exussit: loca in urbe publica iuris ambigui possessoribus adiudicauit: diu-
turnorum reorum, & ex quorū sordibus nihil aliud q̄ uoluptas inimicis qua-
reretur, nomina aboleuit conditione proposita: ut si quem quis repetere uellet,
par periculum pœnæ subiret. Ne quod autem maleficium, negociū uel impu-
nitate, uel mora elaberetur XXX amplius dies, qui honorarijs ludis occupātur,
actui rerum accommodauit. Ad tres iudicum decurias, quartā addixit ex infe-
riore censu, quæ ducenariorū uocaretur, iudicareq̄ de leuioribus summis. Iudi-
ces à tricesimo ætatis anno allegit, id est quinquēnio maturi q̄ solebāt. At ple-
risq̄ iudicandi munus detrectantibus uix cōcessit, ut singulis decurijs per uices
annua uacatio esset: & ut solita ægi Nouēbri, ac Decēbri mense res omitterent.

Ipse ius

33 **I**psius dixit assidue, & in noctem nonnunquam, si parum corpore ualeret, lectica pro tribunali collocata, uel etiam domi cubans. Dixit autem ius non diligentia modo summa, sed & lenitate, siquidem manifesti paricidij reum, ne culeo in fueretur, quod non nisi confessi afficiebantur hac poena: ita fertur interrogasse, certe patrem tuum non occidisti? Et cum de falso testamento ageretur, omnesque signatores lege cornelia tenerentur: non tantum duas tabellas damnatoriã, & absolutoriã simul cognoscẽtibus dedit: sed terciã quoque, qua ignosceretur ijs, quos fraude ad signandum, uel errore inductos constitisset. Appellationes quotãnis urbanorũ quidẽ litigatorũ pratori delegauit urbano: at prouincialiũ consularibus uiris, quos singulos cuiusque prouinciã negocijs prapouisset.

Abst parente
Abst senatores.

34 **L**eges retractauit, & quasdam ex integro sanxit: ut sumptuariã, & de adulterijs, & de pudicitia, de ambitu, de maritãdis ordinibus. Hanc cum aliquanto tempore ceteras seuerius emendasset: prae tumultu recusantiũ perferre non potuit, nisi adempta demum, lenitãue parte poenarum, & uacatione triennij data, auctisque premijs. Sic quoque abolitionẽ eius publico spectaculo pertinaciter postulate equite, accitos Germanici liberos, receptosque partim ad se, partim in patris gremium ostentauit: manu, uultuque significans, ne grauarentur imitari iuuenis exemplum. Cumque etiam immaturitate sponsarum, & matrimoniorum crebra mutatione uim legis eludi sentiret: tempus sponsas habendi coarctauit, diuortijs modum imposuit.

Perferre legẽ
nõ potuit, p
ad finẽ, siue
ad plenũ fer
re, cum cel
pisset.

35 **S**enatorum affluentem numerum deformi, & incondita turba (erãt enim super mille, & quidam indignissimi. & post necem Cæsaris per gratiã, & praemium allecti, quos abortiuos uulgus uocabat) ad modum pristinũ, & splendorem redegit, duabus lectionibus. Prima ipsorum arbitratu, quo uir uirum legit. Secunda suo, & Agrippæ: quo tempore aestimatur lorica sub ueste munitus, ferrocque cinctus praesedis, decem ualentissimis senatorij ordinis amicis sella suam circumstantibus. Cordus Cremurius scribit, ne admissum quidem tunc quenquam senatorũ, nisi solum, & praetentato sinu. Quosdam ad excusandi se uerecundiã compulit: seruauitque etiam excusantibus insigne uestis, & spectandi in orchestra, epulandi que publice ius. Quo autem lecti, probati que & religiosius, & minore molestia senatoria munera fungeretur: sanxit, ut prius, quam consideret quisquam, thure, ac mero supplicaret apud aram eius Dei, in cuius templo coiretur: & ne plus, quam bis in mense legitimus senatus ageretur, Cal. scilicet & Id. neue Septembri, Octobriue mense ullos adesse alios necesse esset, quam sorte ductos, per quorũ numerum decreta confici possent, sibi que instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negocijs ad frequentẽ senatum referendis ante tractaret. Sententias de maiore negocio non more, neque ordine, sed prout libuisset prerogabat: ut perinde quisque animum intenderet, ac si censendum magis, quam assentiendum esset.

Sup siue su/
prap plusq

Abst
nos.

Abortiui, q
aboru nati
sunt.

Valẽtissimi,
robustissimi

Fugi mune
ra senatoria,
pungi mu
neribus.
Bis in mẽse,
p, bis singu
lis mẽsibus.

Abst atq.

36 **A**utor & aliarũ rerum fuit, in quis ne acta senatus publicarentur: ne magistratus deposito honore, statim in prouincias mitterentur: ut Proconsulibus ad mulos, & tabernacula, quae publice locari solebant, certa pecunia constitueretur, ut cura arariã quæstoribus urbanis ad pratorios, pratoresue transfiret: ut centuiriã

centūuiralem hastā, quā quaestura functi cōsueuerant cogere, decēuiri cogerēt.

Quōq; plures partem administrandæ Reip. caperent, noua officia excogitauit. Curam operum publicorū, uiarum, & aquarū aluei Tyberis, frumētī populo diuidendi, præfecturam urbis, triumuiratum legendi senatus, & alterum recognoscendi turmas equitum, quotiescunq; opus esset. CENS. creati defotos longo interuallo creauit, numerum prætorum auxit. Exegit etiā ut quoties consulatus sibi daretur, binos pro singulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamationibus cunctis, satis maiestatem eius imminui, quod honorem cum non solum, sed cum altero gereret.

Recognosce
re turmas, p
recensere.

Sup siue su/
pra, p plūq;

Laticlauij, la
to clauo infi
gnes.
Intercapedo,
pro inter
uallo.

Gratiā fecit
reddendi
equi.

Als tradito
corā pugilla
ri, quo

Nec parior in bellica uirtute honoranda i super XXX ducibus iustos triumphos, & aliquanto pluribus triumphalia ornamenta decernenda curauit. liberis senatorum, quo celerius Reip. assuescerent, protinus uirilem togam, latūdauum inducere, & curiæ interesse permisit: militiamq; auspicantibus, nō tribunatum modo legionū, sed & præfecturas alarū dedit. At nequis expertus castrorum esset, binos plerūq; laticlauios præposuit singulis alis. Equitum turmas frequenter recognouit, post longam intercapedinē reducto more transuectionis: sed neq; detrahi quenq; in transuehendo ab accusatore passus est, quod fieri solebat. Et senio uel aliqua corporis labe insignibus permisit, præmissio in ordine equo, ad respondendum quoties citaretur, pedibus uenire: mox reddendi equi gratiam fecit eis, qui maiores annorum quinq; & XXX retinere eum nollent.

Impetratisq; à SEN. X adiutoribus unumq; equitum rationem uitæ reddere coegit: atq; ex improbatis, alios pœna: alios ignominia notauit, plures admonitione, sed uaria. Leuissimum genus admonitionis fuit traditio coram pugillarum, quos taciti, & ibidem statim legerent. Notauitq; aliquos, quod pecunias leuioribus usuris, grauiore mutuati scenore, collocassent.

Comitij tribunitijs si deessent candidati, senatores ex equitibus Ro. creauit, ita ut potestate transacta, in utro uellent ordine, manerent. Cum autem pleriq; equitum, attrito bellis ciuilibus patrimonio, spectare ludos è XIII non auderent metu pœna: theatralis: pronunciauit nō teneri ea, quibus ipsis parentibusæ equester census unq; fuisset. Populi Romani censum uicatim egit. Ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negocijs auocaretur, ter in annum quaternum mensium tesseræ dare destinauit: sed desyderanti cōsuetudinem ueterem concessit rursus, ut sui cuiusq; mensis acciperet. Comitiorū quoq; pristinum ius reduxit, ac multiplici pœna coercito ambitu Fabianis, & Scapensibus tribulibus suis die comitorum, ne quid à quoq; candidato desyderarent, singula millia nummū à se diuidebat. Magni præterea existimans syncerū, atq; ab omni colluione peregrini, ac seruilis sanguinis incorruptū seruare populum, & ciuitatem Romanam parcissime dedit, & manumittendi modum terminauit. Tiberio pro cliente græco petenti rescripsit, non aliter se daturum, q̄ si præsens sibi persuasisset, q̄ iustas petendi causas haberet. Et Liuiæ pro quodā tributario Gallo roganti, ciuitatem negauit: immunitatem obtulit, affirmās se facilius passurum filco detrahi aliquid, q̄ ciuitatis Romanæ uulgari honorem.

Seruos

Servos nō contentus multis difficultatibus, à libertate iusta remouisse, cū & de numero, & de cōditione, ac differētia eorū, qui manumitterent, curiose cauisset: hoc quoq; adiecit, ne uinctus unq̄, tortusue quis ullo libertatis genere ciuitatē adipisceretur. Etiam habitū, uestitumq; pristinū reducere studuit. Ac uisa quōdam pro concione pullatorum turba indignabundus, & damitans, en ait

Romanos rerum dominos, gentemq; togatam.

Negocium AEDIL, dedit, ne quem posthac paterentur in foro, circōue, nisi positis lacernis togatum consistere.

41 **L**iberalitatem omnibus ordinibus per occasiones frequēter exhibuit. Nam & inuecta urbi Alexandrino triumpho regia gaza, tantam copiam nūmaria rei effecit, ut scēnare deminuto, plurimum agrorum precijs accesserit. Et postea quoties ex damnatorum bonis pecunia superflueret, usum eius gratuitum ijs, qui cauere in duplum possent, ad certum tempus indulsit. Senatorum censum ampliavit: ac pro octingentorum millium summa duodecies HS taxauit, suppleuitq; non habentibus. Congiaria populo frequenter dedit, sed diuersa ferē summa, modo quadringenos, modo tricenos, nōnunq; ducenos, quinquagenosq; nūmos, ac ne minores quidē pueros praterijt: q̄uis non nisi ab undecimo ætatis anno accipere consueissent. Frumentū quoq; in annonæ difficultatibus sæpe leuissimo, interdum nullo precio uiritim admensus est, tesserasq; nūmarias duplicauit.

Admensus est, p dedit.

42 **S**ed ut salubrem magis, q̄ ambitiosum principem scires, querentē de inopia & caritate uini populū, seuerissima coercuit uoce, satis prouisum à genero suo Agrippa, perductis pluribus aquis, ne homines sitirent. Eidem populo promissum quidem congiarium reposcenti, bonæ fidei se esse respondit. Non promissum autem flagitanti, turpitudinem, & impudentiam edicto exprobrauit: affirmauitq; non daturum se, q̄uis dare destinarat. Nec minore grauitate atq; cōstantia, cum proposito congiario multos manumissos, insertosq; ciuiū numero cōperisset: negauit accepturos quibus promissum non esset. Ceterisq; minus q̄ promiserat, dedit, ut destinata summa sufficeret. Magna uero quondam sterilitate, ac difficili remedio, cum uenalitiis, & lanistarum familias, peregrinosq; omnes, exceptis medicis, & præceptoribus, partemq; seruitiorū urbe expulisset, ut tandem annona conualuit, impetum se cepisse scribit, frumentationes publicas in perpetuū abolendi, quod earū fiducia cultura agrorū cessarat: neq; tamen perseverasse, quia certum haberet posse per ambitionē quandoq; restitui. Atq; ita post hanc rem temperauit, ut non minorem aratorum, ac ne

As tarantiff

43 **S**pectaculorū, & assiduitate, & uarietate, atq; magnificentia omnes antecessit, fecisse ludos se ait suo nomine quater, pro alijs magistratibus, qui aut abessent, aut non sufficerent, ter & uicies. Fecitq; nōnunq; uicatim, ac pluribus scenis per omniū linguarum histriones, non in foro modo, nec in amphitheatro, sed in circo, & in septis, & aliquando nihil præter uenationem adidit. Athletas extructis in campo Martio sedilibus ligneis, item nauale præliū circa Tyberim

Asi dedit

d cauato

cauato solo, in quo nunc Cæsarium nemo est. Quibus diebus custodes in urbe disposuit, ne raritate remanentiū grassatoribus obnoxia esset. In circo aurigas, cursoresq; & confectores ferarum, & nonnunq; ex nobilissima iuuentute produxit. Sed & Troia ludum adidit frequentissime magnorū, minorū nūc puerorum delectu: prisci, decoriq; moris existimans clara stirpis indolem sic notescere. In hoc ludico C. Nonium Asprenatem lapsu debilitatū, aureo torque donauit: passusq; est ipsum, posterosq; Torquati ferre cognomen. Mox finem fecit talia adēdi Asinio Pollione oratore grauius, inuidiosq; in curia questo Aslerini nepotis sui casum, qui & ipse crus effregerat. Ad scenicas quoq; & gladiatorias operas, & equitibus Romanis aliquādo usus est: uerū prius, q̄ SENAT. C. interdiceretur: postea nihil sanè præterq; adolescentulū Lucium honeste natum exhibuit, tantum ut ostenderet, quod erat bipedali minor librarum XVII ac uocis immensa. Quodam aut muneris die, Parthorum obsides tunc primū *Abst̄ supra.* missos per arenā mediā ad spectaculum induxit: [†] superq; se subsellio secundo collocauit. Solebat etiam citra spectaculorū dies, si quando quid inusitatum, dignūq; cognitu aduectum esset, id extra ordinē quolibet loco publicare: ut Rhinocerotē apud septa, Tigrim in scena, Anguem L cubitorum pro comitio. Accidit uotiuū Circensibus, ut correptus ualitudine, lectica cubās, thesas deduceret. Rursus commissione ludorum, quibus theatrum Marcelli dedicabat: euenit ut laxatis sella curulis compagibus caderet supinus. Nepotū quoq; suorum munere, cum cōsternatum ruinae metu populum retinere, & cōfirmare nullo modo posset: transiit e loco suo, atq; in ea parte confedit, quæ suspecta maxime erat. Spectandi confusissimum, ac solutissimum morem correxuit, ordinauitq;: motus iniuria senatoris, quem Puteolis per celeberrimos ludos confessu frequenti nemo receperat.

FActo igitur decreto patrum, ut quoties quid spectandi usq; publice adere *44* tur, primus subselliorum ordo uacaret senatoribus: Romæ legatos liberarum, sociarūq; gentium uetuit in orchestra consistere: cum quosdam etiam libertini generis mitti deprehendisset. Militem secreuit à populo. Maritis e plebe proprios ordines assignauit, prætextatis cuneum suum, & proximum pædagogis. Sāxitq; ne quis pullatorū mediā cauea federet. Feceminis ne gladiatores quidē, quos p̄miscue spectari solenne olim erat, nisi ex superiore loco spectare concessit. Solis uirginibus Vestalibus locum in theatro separatim, & cōtra prætoris tribunal dedit. Athletarū uero spectaculo muliebrem sexum omnē adeo summouit: ut pōtificalibus ludis pugilum par postulatum, distulerit in sequentis diei matutinū tempus: edixeritq; mulieres ante horam quintam uenire in theatrum non placere.

IPse Circenses ex amicorū ferē, libertorūq; coenaculis spectabat, interdum *45* e puluinari. Et quidem cum cōiuge, ac liberis sedens, spectaculo plurimas horas, aliquando totos dies aderat: petita uenia, cōmendatisq; qui suam uicē præsidendo fungerētur. Verum quoties adesset, nihil præterea agebat, seu uitandi rumoris causa, quo patrem Cæsare uulgo reprehensum cōmemorabat: quod *inter*

Torques aureus, genere masculino.

Solēne, pro solitum. Cōtra tribunal, p̄ regione tribuna/ris.

Abst̄ per plurimas. Abst̄ p̄ totos.

inter spectandū epistolis, libellisq; legendis, ac rescribendis uacaret: seu studio ^{Alis faut.} spectandi, ac uoluptate, qua teneri se neq; dissimulauit unq;, & saepe ingenue professus est. Itaq; corollaria, & praemia alienis quoq; muneribus, ac ludis, & crebra, & grandia de suo offerebat. Nulliq; graeco certamini interfuit, quo non pro merito certantium quēq; honorauerit. Spectauit autem studiosissime pugiles, & maxime latinos, nō legitimos, atq; ordinarios modo, quos etiam committere cum Graecis solebat: sed & cateruarios oppidanos inter angustias uicorum pugnantem temere, ac sine arte. Vniuersum deniq; genus operas aliquas publico spectaculo praebentium, etiam cura sua dignatus est. Athletis & conseruauit priuilegia, & ampliauit. Gladiatores sine missione adi. phibuit: Coercionem in histriones, magistratibus in omni tempore, & longo, lege uetere permiffam ademit, praeterq; ludos, & scenam: nec tamen eo minus aut xysticorū certationes, aut gladiatorum pugnas seuerissime semper exegit. Nam histrionum licentiam adeo compescuit: ut Stephanionē ^{als togatarū} togatarium, cū in puerilem habitū circūtonsam, matronam ministrasse compererat, per trina theatra uirgis caesum relegauerit: Hylam pantomimū querente praetore in atrio domus suae nemine excluso, flagellis uerberauerit: Et Pyladē urbe, atq; Italia summouerit: quod spectatorem, a quo exhibebatur, demonstrasset digito, conspicuumq; fecisset.

46 **A**D hunc modum urbe, urbanisq; rebus administratis, Italiā duo de xxx coloniarum numero deductarum, ab se frequentauit: operibusq;, ac uectigalibus publicis plurifariā instruxit: etiā iure, ac dignatione urbi quodāmodo pro parte aliqua adaequauit, excogitato genere suffragiorū, quae de magistratibus urbicis decuriones colonici, in sua quisq; colonia ferrent: & sub diem comitorum obsignata Romā mitterent: ac necubi aut honestorum deficeret copia, aut multitudinis soboles equestrem militiam petentis, etiam ex commendatione publica cuiusq; oppidi ordinabat. At ijs, qui è plebe regiones sibi reuifenti, filios, filiasue approbarent: singula nūmorum millia per singulos diuidebat.

Plurifariā, p multis modis. Colonici decuriones, q coloniarum sunt.

47 **P**rouincias ualidiores, & quas annuis magistratuū imperijs regi nec facile, nec tutum erat, ipse suscepit: ceteras proconsulibus sortito permisit, & tamē nonnullas commutauit interdum, atq; ex utroq; genere plerasq; sapius adiit. Urbium quasdam foederatas, sed ad exitium licentia praecipites, libertate priuauit. Alias aut are alieno laborātes leuauit, aut terramotu subuersas denuo condidit, aut merita erga P. R. allegātes, latinitate, uel ciuitate donauit. Non est (ut opinor) prouincia, excepta duntaxat Africa, & Sardinia, quam non adierit. In has fugato Sexto Pompeio, traicere ex Sicilia apparantē, continua, & immodicæ tempestates inhiuerunt. Nec mox occasio, aut causa traicendi fuit.

Latinitas ius Latij, ut ciuitas ius urbis.

Mox, pro deinde.

48 **R**egna, quibus belli iure potitus est, praeter pauca, aut iisdē, quibus ademerat, reddidit, aut alienigenis contribuit. Reges, socios etiā inter semetipfos necessitudinibus mutuis iūxit: prōptissimus affinitatis cuiusq;, atq; amicitiae conciliator & fautor: nec aliter uniuersos, q; mēbra, partesq; imperij curā habuit. Rectorē quoq; solitus apponere aetate paruīs, ac mente lapsis, donec adoluerent, aut resipiscerent: ac plurimorū liberos & educauit simul cū suis, & instituit.

Mente lapsi, mente capti.

d 2 Ex militari.

EX militaribus copijs legiones, & auxilia prouinciatim distribuit. Classem Miseni, & alteram Rauennæ ad tutelam superi, & inferi maris collocauit. Certum numerum partim in urbis, partim in sui custodiam allegit, dimissa Calaguritanorum manu, quam usque ad deuictum Antonium: item Germanorum, quam usque ad cladem Varianam, inter armigeros circa se habuerat. *Armigeri, satellites.* Neq; tamen unq; plures, q; tres cohortes in urbe esse passus est, easq; sine castris: reliquas in hyberna, & æstiuæ circa finitima oppida dimittere assuerat. Quicquid autem ubiq; militum esset, ad certam stipendiorum, præmiorumq; formulam astrinxit: definitis pro gradu cuiusq; & temporibus militiæ, & commodis missionum: ne aut ætate, aut inopia post missionem sollicitari ad res nouas possent. Vtq; perpetuo ac sine difficultate sumptus, ad tuendos eos, prosequendoq; suppeteret: arariū militare cū uectigalibus nouis cōstituit. Et quo celerius, ac sub manū annunciari, cognoscereq; posset, quid in prouincia quaq; gere retur: iuuenes primo modicis interuallis per militares uias, dehinc uehicularum disposuit: commodius id uisum est, ut qui à loco iisdem perferunt literas, interrogari quoq; siquid res exigant, possint.

IN diplomatibus, libellisque, & epistolis signandis, initio sphynge usus est. *Sub manū, pro præp. 50* Imo imagine magni Alexandri, nouissime sua Dioscoridis manu sculpta, qua signare insecuti quoque principes perseuerauerunt. Ad epistolas omnes horarum quoque momenta, nec diei modo, sed & noctis, quibus data significarentur, addebat.

Clementiæ, ciuilitatisq; eius multa, & magna documenta sunt. Ne enim *51* rem quot, & quos diuersarum partium uenia, & incolumitate donatos, principem etiam in ciuitate locum tenere passus sit: Iunium Nouatum, & Calpurnium Patavinum è plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se epistolam in uulgus ædidisset: hic cōuiuio pleno prodamasset, neque uotum sibi, neque animum deesse confodiendi eum. Quadam uero cognitione, cum Aemilio Eliano Cordubensi inter cætera crimina uel maxime obijceretur, quod male opinari de Cæsare soleret: conuersus ad accusatorem, commotusq; similis: uelim, inquit, hoc mihi probes: faciam, sciat Elianus & me linguam habere: plura enim de eo loquar. Nec quicquam ultra, aut statim, aut postea inquisiuit. Tiberio quoque de eadem re sedulo uolentius apud se per epistolam conquerenti, ita rescripsit. Aetati tuæ, mi Tiberi, noli in hac re indulgere: & nimium indignari, quenquam esse, qui de me male loquatur. Satis est enim si hoc habemus, ne quis nobis male facere possit.

Templa quamuis sciret, etiam Proconsulibus decerni solere: in nulla tamen *52* prouincia, nisi communi suo, Romæq; nomine recepit. Nam in urbe quidem pertinacissime abstinuit hoc honore, atque etiam argenteas statuas olim sibi positas conflauit omnes: ex quibus aureas cortinas Apollini Palatino dedicauit. Dictaturam magna ui offerente populo, genu nixus, deiecta ab humeris toga, nudo pectore, deprecatus est.

Domini

53 **D**omini appellationem, ut maledictum & opprobriū, semper exhorruit. Cum spectante eo ludos, pronunciatum esset à mimo, o dominū æquum & bonum: & uniuersi quasi de ipso dictum exultantes comprobassent: statim manu, uultuq; indecoras adulationes repressit: & in sequenti die grauissime corripuit edicto: dominūmq; se posthac appellari, ne à liberis quidem, aut nepotibus suis, uel serio, uel ioco passus est: atque huiusmodi blanditias etiam inter ipsos prohibuit. Non temere urbe, oppidūue ullo egressus, aut quoquam ingressus est, nisi uespere, aut noctu, ne quem officij causa inquietaret. In consulatione pedibus ferè, extra cōsulatū sæpe adoperta sella per publicum incessit. Pro miscuis salutationibus admittebat & plebem: tanta comitate aduentium desideria excipiens, ut quædam ioco corripuerit: quod sic sibi libellum porrigere dubitaret, quasi elephantō stipem. Die senatus nuncq; patres nisi in curia salutauit, & quidē sedentes, ac nominatim singulos, nullo submonente: & discedes eo modo sedentibus singulis, Vale dicebat. Officia cū multis mutuo exercuit: nec prius dies cuiuscq; solennes frequentare desijt, q̄ grandior iam natu, & in turba quondam sponsaliorum die uexatus. Gallum Terriniū senatorem minus sibi familiarem, sed captum repente oculis, & ob id inedia mori destinantem, præfens consolando reuocauit ad uitam.

Als' abhorruit.

Corripuit, p castigauit.

Inquietare, p molestus esse.

Frequentare dies, Sponsaliorū dies, ut Saturnaliorū.

54 **I**n senatu uerba facienti dictum est, non intellexi: & ab alio, contradicerem tibi, si locum haberem. Interdum ob immodicas altercationes disceptantiū, è curia per iram se proripienti quidam ingesserunt, licere oportere senatoribus, de Rep. loqui. Antistius Labeo senatus lectione, cum III uirum legeret Marcum Lepidum, hostem olim eius, & tūc exulantem legit: interrogatusq; ab eo, an essent alij digniores, suum quenque iudicium habere respondit. Nec ideo libertas, aut contumacia fraudi cuiquam fuit.

55 **E**tiam sparsos de se in curia famosos libellos, nec expauit, & magna cura redarguit. Ac ne requisitis quidem autoribus id modo censuit, cognoscendum posthac de ijs, qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuspiam sub alieno nomine ædant.

Requirere autores, pro exigere, sine polcere.

56 **I**ocis quoque quorundam iuuidiosis, aut petulantibus lacesitus contradixit edicto. Et tamen de inhibenda testamētorum licentia, ne senatus quicq; constitueret, intercessit. Quoties magistratuū comitijs interesset, tribus cum candidatis suis circuibat: supplicabatq; more solēni. Ferebat & ipse suffragium in tribu, ut unus è populo. Testem se in iudicijs & interrogari, & refelli æquissimo animo patiebat. Forum angustius fecit, nō ausus extorquere possessoribus proximas domos. Nunquam filios suos populo commendauit, ut non ad iiceret, si merebuntur: eisdem prætextatis adhuc assurrectum ab uniuersis in theatro, & astantibus plausum grauissime questus est. Amicos ira magnos, & potentes in ciuitate esse uoluit: ut tamen pari iure essent, quo ceteri, legibusq; iudicialijs æque tenerentur. Cum Asprenas Nonius arētius ei iunctus, causam ueneficij accusante Cassio Seuero diceret: consuluit senatum quid officij sui putaret: cunctari enim se: ne si superesset, eriperet legibus reum: sin deesset, destitue

Ut nō adijceret, pro nisi adijceret. Assurrectū est, imperfonaliter.

Superesse, pro adesse, hoc est, patrocinari.

d ; re, ac

re, ac prædamnare amicum existimaretur. Et consentientibus uniuersis, sedit in subsellijs per aliquot horas, uerum tacitus, ac ne laudatione quidem iudiciali data. Affuit & clientibus, sicut scutario cuidam, euocato quondam suo, qui postulabatur iniuriarum. Vnum omnino è reorum numero, ac ne eum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Caltricium, per quem de coniuratione Murenæ cognouerat.

Pro quibus meritis quantopere dilectus sit, facile est aestimare. Omitto senatus consulta, quæ possunt uideri, uel necessitate expressa, uel uerecundia. Equites Romani natalem eius sponte, atq; consensu biduo semper celebrarunt. Omnes ordines in lacum Curtij quotannis ex uoto pro salute eius stipem iaciebant. Item Cal. Ianuarijs strenam in Capitolio, etiam absenti, ex qua summa preciosissima Deorum simulachra mercatus, uicatim dedicabat: ut Apollinem sandaliarium, & Iouem tragædum, aliâq; in restitutionem Palatinæ domus incendio absumptæ. Veterani, Decuriæ, tribus, atq; etiam singulatim, è cætero genere hominum libentes, ac pro facultate quisq; pecunias contulerunt, delibante tantummodo eo summarum acruos, neque ex quoquam plus denario auferente. Reuertentem ex prouincia, non solum faustis omnibus, sed & modulatis carminibus prosequabantur. Obseruatum etiam est, ne quoties introiret urbem, supplicium de quoquam sumeretur.

Patris patriæ cognomen uniuersi repentino, maximôq; consensu detulerunt ei. Prima plebs legatione Antium missa: dein quia non recipiebat, in eunti Romæ spectacula frequens, & laureata, mox in curia senatus, neq; decreto, neque acclamatione, sed per Valerium Messallam id mandantibus cunctis: Quod bonum, inquit, faustumq; sit tibi, domuiq; tuæ, Cæsar Auguste: (Sic enim nos perpetuam felicitatem Reip. & lata huic precari existimamus) senatus te consentiens cum Populo Romano, consalutat patriæ patrem. Cui lachrymans respondit Augustus his uerbis: (ipsa enim sicut Messallæ posui) Compos factus uotorum meorum, patres C. quid habeo aliud Deos immortales precari, quàm ut hunc consensum uestrum ad ultimum uitæ finem mihi perferre liceat?

Habeo precari, pro, habeo quod precer,

Medico Antonio Musæ, cuius opera ex ancipiti morbo conualuerat, statuatam, ære collato, iuxta signum Aesculapij statuerunt. Nonnulli patrum familiarum testamento cauerunt, ut ab hæredibus suis prælato uictimæ titulo in Capitolium ducerentur, uotumq; pro se solueretur, quod superstitem Augustum reliquissent. Quædam Italiæ ciuitates diem, quo primum ad se uenisset, initium anni fecerunt. Prouinciæ pleræq; super templa, & aras, ludos quoq; quinquennales penè oppidatim constituerunt.

Reges amici atq; socij, & singuli in suo quisq; regno, Cæsareas urbes condiderunt. Et cuncti simul ædem Iouis Olympici, Athenis antiquitus inchoatam, perficere communi sumptu destinauerunt, genioq; eius dedicare: ac sæpe regnis relictis, non Romæ modo, sed prouincias peragranti, quotidiana officia togati, ac sine regio insigni, more clientium præstiterunt.

Quoniam

61 **Q**Voniam qualis in imperijs, ac magistratibus, regēdāq; per terrarum orbē pace, bellōq; Republica fuerit, exposui: referam nunc interiorem ac familiarem eius uitam: quibusq; moribus, atq; fortuna, domi, & inter suos egerit, à iuuenta usq; ad supremum uitæ diem. Matrem amisit in primo consulatu: sororem Octauiam quinquagesimum & quartum agens ætatis annum. Vtriq; cum præcipua officia uiuæ præstitisset, etiam defunctæ honores maximo s tribuit.

62 **S**Ponsam habuerat adolescens P. Seruiliij Isaurici filiā: sed recōciliatus post primam discordiam Antonio, ex postulantibus utriusq; militibus, ut ex necessitudine aliqua iungerentur, priuignam eius, Claudiam Fuluiæ ex P. Clodio filiam duxit uxorem, uixdum nubilem. Ac similtate cum Fuluiæ socru exorta, dimisit intactam adhuc, & uirginem. Mox Scriboniam in matrimonium accepit, nuptam ante duobus consularibus, & ex altero etiam matrem. Cum hac etiam diuortium fecit, pertesus, ut scribit, morum peruersitatem eius: ac statim Liuiam Drusillam matrimonio Tyberij Neronis, & quidem prægnantem abduxit, dilexitq; ac probauit unice, ac perseveranter.

63 **E**X Scribonia Iuliam, ex Liuia nihil liberorum tulit, cum maxime cuperet. Infans, qui conceptus erat, immaturus est æditus. Iuliam primum Marcello Octauiaæ sororis suæ filio, tantumq; pueritiam egresso: deinde, ut is obiit, M. Agrippæ nuptui dedit, exorata sorore, ut sibi genero cederet. Nam tunc Agrippa alteram Marcellarum habebat, & ex ea liberos. Hoc quoque defuncto, multis ac diu etiam ex equestri ordine circumspectis conditionibus, Tiberium priuignum suum elegit: coëgitq; prægnantem uxorem, & ex qua iam pater erat, dimittere. M. Antonius scribit, primum eum Antonio filio suo despondisse Iuliam, dein Cotisoni Gerarum regi, quo tempore sibi quoq; inuicem filiam regis in matrimonium petiisset.

64 **N**epotes ex Agrippa & Iulia tres habuit, C. L. & Agrippam: neptes duas, Iuliam, & Agrippam. Iuliam L. Paulo Censoris filio, Agrippinā Germanico sororis suæ nepoti collocauit. Caium, & Lucium adoptauit domi per assem & libram, emptos à patre Agrippa, tenerosq; adhuc ad curā Reip. admo- uit: & Cōsules designatos, circum prouincias, exercitusq; dimisit. Filiam & neptes ita instituit, ut etiam lanificio assuefaceret: uetaretq; loqui, aut agere quicquam, nisi propalā, & quod in diurnos commentarios referretur. Extraneorum quidem cœtu adeo prohibuit, ut L. Tucinio claro, decoroq; iuueni scripserit, quondam parum modeste fecisse eum, quod filiam suam Baias salutatum uenisset. Nepotes, & literas, & natate, aliāq; rudimenta per se plerunq; docuit. Ac nihil æque elaborauit, quā ut imitarentur chirographum suum. Neq; cenauit unā, nisi in imo lecto assiderēt: neq; iter fecit, nisi ut uehiculo anteirent, aut circa adequarent.

65 **S**ed lætum eum atq; fidentem, & sobole, & disciplina domus, fortuna destituit. Iulias filiam & neptem omnibus probris contaminatas rele-
d 4 gavit.

alsi nuptū.

Natare & li-
tera.
Aequæ q̄, p̄
æque atq;.
Circa, pro
circiter.

gavit. C. & L. in duode. $\overline{XX}$. mensium spacio amisit ambos: C. in Lycia, Lucio Massiliae defunctis. Tertium nepotem Agrippam, simulq; priuignum Tyberium adoptauit in foro, lege curiata. Ex quibus Agrippam breui ob ingenium sordidum, ac ferox abdicauit: seposuitq; Surrentum. Aliquanto autem patientius mortem, quam dedecora suorum tulit. Nam C. Lucijq; casu non adeo fractus. De filia, absens ac libello per quaestorem recitato, notum senatui fecit: abstinuitq; congressu hominum diu pra pudore: etiam de necanda deliberauit. Certe cum sub idem tempus una ex consocijs liberta Fcede nomine, suspensio uitae finisset: maluisse se ait Fcedes patrem fuisse. Relegata usum uini, omnemq; delictiorem cultum ademit: neq; adiri a quoquam libero, seruotq; nisi se consulto permisit: & ita ut certior fieret, qua is aetate, qua statura, quo colore esset, etiam quibus corporis notis, uel cicatricibus. Post quinquennium demum ex insula in continentem, lenioribusq; paulo conditionibus transtulit eam. Nam ut omnino reuocaret, exorari nullo modo potuit. Deprecanti saepe populo Romano, & pertinacius instanti, tales filias, talesq; coniuges pro concione imprecatus est. Ex nepte Iulia post damnationem aeditum infantem agnosci, aliquid uenit. Agrippam nihilo tractabiliorem, imo in dies amentiozem in insulam transfert: sepsitq; insuper custodia militum. Cavit etiam senatusconsulto, ut eodem loco in perpetuum contineretur: atq; ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat:

Notū fecit, p significauit, ἐπιλωρε, siue ἐγνώρισε.
Sub idē tempus, p circa hoc tēporis.

Transporta uit in insulā pro deporta uit.

dem loco in perpetuum contineretur: atq; ad omnem & eius & Iuliarum mentionem ingemiscens, proclamare etiam solebat:

αἰδ' ἕφιλον ἀγαμὸς τ' ἐμμεναι ἄρονός τ' ἀπολέωδ.

Nec aliter eas appellare, q; treis uomicas, aut tria carcinomata sua.

Amicitias neq; facile admisit, & constantissime retinuit. Et non tantum uirtutes ac merita cuiusq; digne profecutus, sed uitia quoq; & delicta duntaxat modica perpeffus. Neq; enim temere ex omni numero in amicitia eius afflicti reperiretur, praeter Saluidenium Rufum, quem ad consulatum usq; & Cornelium Gallum, quem ad praefecturam Aegypti, ex infima utrunq; fortuna prouexerat. Quorum alterum res nouas molientem, damnandum senatui tradidit. Alteri ob ingratum, & maleuolum animū, domo, & prouincijs suis interdixit. Sed Gallo quoq; & accusatorū denūciationibus, & senatusconsultis ad necem compulso, laudauit quidem pietatem tantopere pro se indignantium. Caeterum & illachrymauit: & uicem suam conquestus est: quod sibi soli non liceret, amicis quatenus uellet irasci. Reliqui potentia, atq; opibus ad finem uitae suae, cuiusq; ordinis principes floruerunt, quanquam & offensis interuenientibus. Desyderauit enim nonnunquam, ne de pluribus referam, & Marci Agrippae patientiam, & Meccenatis taciturnitatem: cum ille ex leui rigoris suspicione, & quod Marcellus sibi anteferretur, Mitylenas se relictis omnibus contulisset: & hic secretum de comperta Murenæ coniuratione, uxori Terentiae prodidisset. Exigit & ipse nuicē ab amicis beneuolentiā mutuā, tā a defunctis q; a uiuis. Nam quibus minime appeteret hereditates, ut qui nūq; ex ignoti testamento capere q; sustinuerit: amicorum tñ suprema iudicia morosissime pensitauit: neq; dolore distulato,

Sustinuerit capere, pro uoluerit.

mulato, si parcius, aut citra honorē uerborū: neq; gaudio, si grate, piēq; q̄s se p̄secutus fuisset. Legata uel partes h̄ereditatū, & à quibuscunq; parentibus relicta sibi, aut statim liberis eorum concedere: aut si pupillari ætate essent, die uirilis togæ, uel nuptiarum, cum incremento restituere consueuerat.

67 **P**ætronus dominusq; non minus seuerus, q̄ facilis & demens: multos liberorum in honore & usu maximo habuit. ut Licinium Enceladum, aliosq; Cossinium seruū grauissime de se opinantem, nō ultra q̄s compedibus coërcuit. Diomedem dispenfatore, à quo simul ambulante, incurrēti repente fero propter metum obiectus est: maluit timiditatis arguere, q̄ noxæ: remq; non minimi periculi, quia tamē fraus aberat, in iocum uertit. Idem Proculum ex acceptis simis libertis mori coëgit, compertū adulterare matronas. Thallo à manu, quod pro epistola prodita denarios D. accepisset, crura effregit. Pædagogum, ministrosq; Caij filij, per occasionem ualeitudinis, mortisq; eius superbe, auarēq; in puincia grassantes, oneratos graui pondere ceruicibus, præcipitauit in flumen.

Non ultra q̄s compedibus coërcuit, p̄ tantū coëp̄edibus.

68 **P**rima iuuenta uariorum dedecorum infamiam subiit. Sex. Pompeius, ut effeminatum insectatus est. M. Antonius adoptionem auunculi stupro meritum. Item Lucius Marci frater, quasi pudicitiam delibatam à Cæsare, Aulo etiā Hircio in Hispania CCC. millibus nūmūm substrauerit: solitusq; sit crura suburere nuce ardenti, quo mollior pilus surgeret. Sed & populus quondam uniuersus, ludorum die & accepit in contumeliam eius, & assensu maximo comprobauit uersum in scena pronunciatū de Gallo matris deūm tympanizante: Vide s̄ne, ut Cinædus orbem digito temperat?

als̄ grassatos, oneratis

Tympanizo als̄ uersu scena pronūciato,

69 **A**dulteria quidem exercuisse, ne amici quidē negant: excusantes sanē nō libidine, sed ratione cōmissa, quo facilius consilia aduersariorū per cuiusq; mulieres exquireret. M. Antonius super festinatas Liviæ nuptias obiecit: & feminam consularē è triclīniō uiri coram in cubiculum abductā, rursus in conuiuū rubentibus auriculis, incomptiore capillo reductā: & dimissam Scriboniā: quia liberius doluisset nimiam potentiā pellicis: & conditione quæ sitas per amicos, qui matres familias, & adultas ætate uirgines denudarent, atq; perspicerēt, tanq; Thoranio mangone uendente. Scribit etiam ad ipsum hoc familiariter adhuc nec dum plene inimicus, aut hostis. Quid te mutauit: quod reginā in eo: uxor mea est. Nūc cœpi: an ab hinc annos nouem: tu deinde solam Drusillam inis: ita ualeas uti tu hanc epistolam cum leges: non inieris Tertullam, aut Terētillam, aut Ruffillam, aut Saluiam Citisceniam: aut omēs: An ne refert ubi, & in qua arrigas?

Super festinatas Liviæ nuptias, p̄ præter festinatas.

als̄ in quā In fabulis eē p̄ traduci fer mone hominum.

70 **C**œna quoq; eius secretior in fabulis fuit. Quæ uulgo *δωδεκάθεος* uocabatur: in qua deorum, dearūq; habitu discubuisse conuiuas, & ipsum pro Apolline ornatum, non Antonij modo epistolæ singulorum nomina amarissimi me annumerantis exprobrant, sed & sine autore notissimi uersus.

als̄ enumerantis.

Cum primum istorum conduxit mensa Choragum,

Sexq; deos uidit Mallia, sexq; deas.

Impia dum Phœbi Cæsar mendacia ludite:

Dum

Dum noua diuorum cenat adulteria:
Omnia se à terris tunc numina declinarunt:

Fugit & auratos Iuppiter ipse thronos.

Auxit cenæ rumorē summa tunc in ciuitate penuria, ac fames. Acclamatūq; est postridie, frumentum omne deos comedisse: & Cæsarem planè esse Apollinem, sed & tortorem, quo cognomine eis deus quadā in parte urbis colebatur.

NOtatus est & ut preciosæ supellectilis, Corinthiorūq; præcupidus, & alea indulgens. Nam & proscritionis tempore ad statuam eius ascriptū est: 71

Verfus sena
ri⁹ trimeter.

Pater argentarius, ego Corinthianus:

Cum existimaretur quosdam propter uasa Corinthia inter proscritos curasse referendos, Et deinde bello Siciliensi epigramma uulgatum est:

Verfus sena
rij trimetri.

Postq; bis classe uictus naues perdidit,

Aliquando ut uincat, ludit assidue alea.

Ex quibus siue criminibus, siue maledictis infamiam impudicitiae facillime refutauit, & præsentis, & posteræ uitæ castitate. Item lautitiarum inuidiam, cum ex Alexandria capta, nihil sibi præter unum myrrhinum calicem, ex instrumento regio retinuerit: & mox uasa aurea assiduissimi usus conflauerit omnia. Circa libidines hæsit. Postea quoq; (ut ferūt) ad uitandas uirgines promptior, quæ sibi undiq; etiam ab uxore conquirentur. Aleæ rumorem nullo modo expauit: Lusitq; simpliciter, & palam oblectamenti causa etiā senex, ac præter q; Decembri mēse, alijs quoq; festis, profestisq; diebus: nec id dubiū est autographa quadā epistola. Cœnauit (ait) mi Tiberi cū iisdē. Accesserunt conuiuæ Vinitius, & Siluius pater. Inter cenam lusimus ^{ΥΕΡΟΥΤΙΚΩΣ} & heri, & hodie. Talis em̄ iactatis, ut quisq; canem, aut senionem miserat: in singulos talos, singulos denarios in medium conferebat. Quos tollebat uniuersos, qui Venerem iecerat. Et rursus alijs literis. Nos mi Tiberi quinquatrijs satis iucunde egimus. Lusimus enim per omnes dies, forumq; aleatoriū calcicimus. Frater tuus magnis clamoribus rem gessit. Ad summā tamen perdidit non multū, sed ex magnis detrimētis præter spem paulatim retractus est. Ego pdidi uiginti millia nummū meo nomine, sed cum effuse in lusu liberalis fuisset, ut soleo plerunq;. Nam si quas manus remisit cuiq; exegisset, aut retinuissem, qd̄ cuiq; donauit, uicisset uel L. millia. Sed hoc malo. Benignitas em̄ mea me ad caelestem gloriam efferet. Scribit ad filiam. Misi tibi denarios ducentos. L. quos singulis cōuiujs dederam, si uellent inter se inter cenam uel talis, uel par impar ludere.

Aleæ rumor
pro rumo,
re de alea, &
Aleā ipsam
lusus genus
dixit.

Venere⁹ ia
ctus.

IN cæteris partibus uitæ cōtinentissimū fuisse constat, ac sine suspitione ullius uitij. Habitauit primo iuxta Romanū forum supra Scalas annularias. in domo, quæ Calui oratoris fuerat: postea in palatio: sed nihilo minus ædibus modicis Hortensianis, & neq; laxitate, neq; cultu conspicuis: ut in quibus porticus breues essent albanarū columnarū, & sine marmore ullo, aut insigni pauimento conclauiā. Ac per annos amplius XL. eodem cubiculo hyeme, & æstate mansit: quamuis parum salubrem ualetudini suæ urbem hyeme experiretur: assidueq; in urbe hyemaret. Si quando quid secretò, aut sine interpellatione agere pro-

Hyemare, p
affligi incō/
modo. hye/
mis: quod p
peram inter
pretatus est
Beroaldus.
Hanc uocē
in Salustio
notauit Seneca.

re proposuisset: erat illi locus in ædico singularis, quæ Syracusas, & τεχνόφορον uocabat. Huc transibat, aut in alicuius libertinorum suburbanum. Aeger autem in domo Meccenatis cubabat. Ex secessibus præcipue frequentauit maritima, insulasq; Campaniæ, aut proxima urbi oppida, Lunuuu, Præneste, Tybur, ubi etiam in porticibus Herculis tēpli per sæpe ius dixit. Ampla, & operosa prætoria grauabatur: & neptis quidem suæ Iuliæ profuse ab ea extracta etiam diruit ad solum. Sua uero, quamuis modica, non tam statuarum, tabularumq; picturū ornatu, q̄ xystis, & nemoribus excoluit, rebusq; uetustate, ac raritate notabilibus: qualia sunt Capreis immanium belluarū, ferarumq; membra prægranda, quæ dicuntur gigantum ossa, & arma heroum.

Grauabat operosa prætoria, p̄ fasti diebat, ac moleste ferebat. Notabilis uetustate, ac raritate res, notabiles dixit in bonā partem.

73
residuo
lectos di
xit rell/
ctos.

Instrumēti eius, & suppellectilis parsimonia apparet etiam nunc residuis lectis, atq; mensis, quorum pleraq; uix priuatæ elegantia sint. Ne toro quidē cubuisse aiunt, nisi humili, & modice instrato. Vestē nō temere alia q̄ domestica usus est, ab uxore, & sorore, & filia, neptibusq; cōfecta. Togis neq; restrictis, neq; fufis. Clauo nec lato, nec angusto. Calciamentis altiusculis, ut procerior q̄ erat uideretur. Et forensia autem & calceos nuncq; nō intra cubiculum habuit, ad subitos, repentinosq; casus parata.

74

Conuiuabatur assidue, nec unq; nisi recta, non sine magno ordinum, hominumq; delectu. Valerius Messalla tradit, neminē unq; libertinorum adhibitum ab eo cœnæ, excepto Mena, sed asserto in ingenuitatem. Post proditam Sex. Pompeij classem, ipse scribit inuitasse se quendam, in cuius uilla maneret: qui † speculator suus olim fuisset. Cōuiuia nōnunq; & ferius inibat, & maturius relinquebat: cum conuiuæ & cœnare inciperent, priusq; ille discumberet, & permaneret digresso eo. Cœnam ternis ferculis, aut, cum abundantissime, senis præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate. Nam & ad communionem sermonis tacētes, † uel sumissim fabulātes prouocabat: & aut acroamata, & histriones, aut etiam triuiales ex circo ludios interponebat, ac frequentissime aretalogos.

als † perditā.

als † spiculator.

als † etiā.

Cōmunio sermonis, p̄ cōi confabulatione.

75

Festos & solennes dies profusissime, nonnunq; ioculariter tantū celebrabat. Saturnalibus, & si quando aliās libuisset, modo munera diuidebat, uestem, & aurū, & argētū: modo nūmos om̄is notæ, etiā ueteres regios, ac peregrinos: interdum nihil præter cilicia, & spongas, & rutabula, & forpices, atq; alia id genus titulis obscuris, & ambiguis. Solebat & inæqualissimarum rerum sortes, & auersas tabularum picturas in conuiuio uenditare, incertōq; casu spem mercantium uel frustrari, uel explere: ita ut per singulos lectos licitatio fieret: & seu iactura, seu lucrum communicaretur.

Cōmunicare lucrū, pro cōmune facere.

76

Ibi (nam ne hoc quidem omiserim) minimi erat, atq; uulgaris ferē. Secundarium panem, & pisciculos minutos, & caseum bubulū manu pressum, & ficos uirides biferas maxime appetebat. Vescabaturq; & ante cœnam quocunq; tempore, & loco quo stomachus desyderasset. Verba ipsius ex epistolis sunt: Nos in essedo panem, & palmulas gustauimus. Et iterum: Dum lectica ex regia domum redeo, panis unciam cum paucis acinis uuæ duraciæ comedi

Ficos biferas noue dixit, p̄ fructu arboris biferae

Sabbata iu-
daeorum.

Bucea, pro
bolo.

Māducare,
propemodū
p edere po-
sitū uidetur,
nisi forte co-
meas expu-
it.

Inuitauit se
largiter, pro
multū bibit.
als' aridum.

Lecticula lu-
cubratoria.

Cū plurimū
p ad sumū.

Recuperare
somnia.
Prima lux,
sumū dilu-
culum.

Tōdere bar-
bam.
Radere bar-
bam.

Remolitus
aut remolli-
tus, ex uetu-
sto exēplari,
p placatus.

Aquilus co-
lor.

Genitiuæ
nota.

comedi. Et rursus. Ne iudæus quidem mi Tiberi tam diligenter sabbatis ieiuium seruat, quæ ego hodie seruaui: qui in balneo demum post horam primam noctis duas buceas manducaui prius, quæ ungi inciperem. Ex hac obseruantia nonnunquam uel ante initum, uel post dimissum conuiuium solus cœnitabat, cum pleno conuiuio nihil tangeret.

Vini quoque natura parcissimus erat. Non amplius ter bibere eum solitum super cœnam in castris apud Mutinam Cornelius Nepos tradit. Postea quoties largissime se inuitaret, senos sextantes non excessit: aut si excessisset, reijciebat. Et maxime delectatus est rhetico, neque temere interdiu bibit. Pro potione sumebat perfusum aqua frigida panem, aut cucumeris frustum, uel lactuculae thyrsum, aut recens acidum uel pomum succi uinosioris.

Post cibum meridianum, ita ut uestitus, calciatusque erat, reiectis pedibus paulisper conuiescebat, opposita ad oculos manu. A cœna se in lecticulam lucubratoriam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus, aut omnia, aut ex maxima parte conficeret: ad multam noctem permanebat. In lectum inde transfessus, non amplius, cum plurimum, quæ septem horas dormiebat: ac ne eas quidem continuas, sed ut in illo temporis spacio ter, aut quater expergeretur. Si interruptum somnum recuperare (ut euenit) non posset: lectoribus, aut fabulatoribus accersitis: resumebat, producebatque ultra primam sæpe lucem. Nec in tenebris uigilauit unquam, nisi assidente aliquo. Matutina uigilia offendeatur, ac si uel officij, uel sacri causa maturius uigilandum esset: ne id contra commodum faceret: in proximo cuiuscunque domesticorum cœnaculo manebat. Sic quoque sæpe indigens somni, & dum per uicos deportaretur, & deposita lectica inter aliquas moras condormiebat.

Forma fuit eximia, & per omnes ætatis gradus uenustissima: quanquam & omnis lenocinij negligens, & in capite comendo tam incuriosus, ut raptim compluribus simul tonsoribus operam daret, ac modo tonderet, modo raderet barbam. Eoque ipso tempore, aut legeret aliquid, aut etiam scriberet. Vultu erat uel in sermone, uel tacitus adeo tranquillo, serenoque, ut quidam è primoribus Galliarum, confessus sit inter suos, eo se inhibitu, ac remollitu, quo minus, ut destinarat, in transitu alpium per simulationem colloquij propius admissus in præcipitium propelleret. Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiam existimari uolebat inesse quiddam diuini uigoris. Gaudebatque, si qui sibi acrius conuerti, quasi ad fulgorem solis uultum summitteret. Sed in senecta sinistro minus uidit. Dentes raros, & exiguos, & scabros. Capillum leuiter inflexum, & sufflauum. Supercilia coniuncta. Mediocres aures. Nasum & à summo eminentiorem, & ab imo deductiorem. Colorem inter aquilum, candidumque. Staturam breuem. Quam tamè Iulius Marathus libertus etiam in memoriã eius quinque pedum & dodrantis fuisse tradit: sed quæ commoditate, & æquitate membrorum oculeretur: ut non nisi ex comparatione astantis alicuius perioris intelligi posset.

Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus, atque aluum genitiuis notis, in modum, & ordinem, ac numerum stellarum cælestis uisus. Sed & callis quibusdam

als' bu-
cas.

77

78

Fabula
tor pro
collocu-
tore

79

80

lis quibusdam ex prurigine corporis, assiduóq; & uehementi strigilis usu, pluri
fariam contractis, ad impetiginis formã. Coxendice, & femore, & crure sinistro, abs' cōcretis.
non perinde ualebat, ut sæpe etiam inde claudicaret. Sed remedio arenarum,
atq; arundinum confirmabatur. Dextræ quoq; manus digitum salutarem, tã
imbecillum interdum sentiebat, ut torpentem, contractumq; frigore uix cornei
circuli supplemento, scripturæ admoueret. Questus est & de uesica, cuius dolo-
re, calculis demum per urinam eiectis leuabatur.

81 **G**raues, & periculosas ualetudines per omnẽ uitam aliquot expertus est,
præcipue Cantabria domita: cum etiam distillationibus iecinore uitatio
ad desperationem reductus, contrariam, & ancipitem rationem medendi neces-
sario subiit. Quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactus, auto-
re Antonio Musa. Quasdam & anniuersarias, ac tempore certo recurrentes ex-
periebatur. Nam sub natalem suum plerumq; languebat: & initio ueris præcor-
diorum inflatione tentabatur: austrinis autem tẽpestatibus grauedine. Quare Grauedo ca-
pitis.
quassato corpore, neq; frigora, neq; æstus facile tolerabat.

82 **H**Yeme quaternis cum pingui toga tunicis, & subuculæ thorace laneo, & Pingui toga
fœminalibus, & tibialibus muniabatur. Aestate apertis cubiculi foribus,
ac sæpe in peristylo saliente aqua, atq; etiam uentilante aliquo cubabat. Solis
uero ne hyberni quidem patiens. Domi quoq; non nisi petasatus sub dio spa-
ciabatur. Itinera lectica, & noctibus ferè, eacq; lenta, ac minuta faciebat, ut Præ-
nestæ, uel Tybur biduo procederet. Ac siquò peruenire mari posset, potius nau-
gabatur. Verũ tantã infirmitatem magna cura tuebatur, in primis lauandi rari-
tate. Vngebat etiam sæpius, sudabat ad flãmam: deinde perfundebatur è ge-
lida aqua, uel sole multo calefacta. At quoties neruorum causa, marinis, albu-
lisq; calidis utendum esset: cõtentus hoc erat, ut insidès ligneo folio, quod ipse
Hispanico uerbo duretam uocabat, manus ac pedes alternis iactaret. abs' tepefa-

83 **E**xercitationes campestres equorum, & armorum statim post ciuilia bella cta.
omisit: & ad pilam primo, folliculumq; transiit. Mox nihil aliud, q̃ uecta- Nihil aliud
q̃ uectabatur
id est, tm̃ ue-
ctabat.
batur, & deambulabat: ita ut in extremis spatijs, subsultim decurreret festertio,
uel lodicula inuolutus. Animi laxandi causa, modo piscabat hamo, modo talis,
aut oscillatis, nucibusq; ludebat cū pueris minutis: quos facie, & garrulitate a-
mabiles undiq; cõquirebat præcipue Mauros, & Syros. Nã pumilios, atq; di-
stortos, & omnis generis eiusdẽ, ut ludibria naturæ, malicq; ominis abhorrebat. abs' oscillatis
abs' facilitate

84 **E**loquẽtiam, studiãq; liberalia ab ætate prima cupide, & laboriosissime ex-
ercuit. Mutinẽsi bello in tãta mole rerũ & legisse, & scripsisse, & declamasse
quidie traditur. Nã deinceps, neq; in senatu, neq; apud populũ, neq; apud mili-
tes locutus est unq̃ nisi meditata, & composita oratione: quous nō deficeret ad
subita, ex tpali facultate. Ac ne periculũ memoriæ adiret: aut in ediscendo tẽpus
absumeret: instituit recitare oĩa. Sermones quoq; cū singulis, atq; etiã cū Liuia
sua grauiores, non nisi scriptis, & è libello habebat, ne plus minusue loqueret
ex tẽpore. Pronũciabat dulci & pprio quodã oris sono: dabatq; assidue Phona-
seo operã: sed nōnq; infirmatis faucibus, præconis uoce, ad pplim cõcionat⁹ est.

e Multa

Multa uarij generis prosa oratione composuit: ex quibus nonnulla in cœtu familiarium, uelut in auditorio recitauit. Sicut rescripta Bruto de Catone. Quæ uolumina cum iam senior ex magna parte legisset, fatigatus, Tiberio tradidit perlegenda. Item hortationes ad philosophiam, & aliqua de uita sua, quam XIII libris Cantabricotenus bello, nec ultra exposuit. Poeticam summam attigit. Vnus liber extat scriptus ab eo hexametris uersibus: cuius & argumentum, & titulus est, Sicilia. Extat alter æque modicus epigrammatum, quæ ferè tempore balnei meditabatur. Nam tragœdiam magno impetu exorsus, non succedente stylo aboleuit: quærentibusq; amicis quidnam Ajax ageret: respondit, Aiaceum suum in spongiam incubuisse.

Genus eloquendi secutus est elegans, & temperatum, uitatis sententiarum ineptijs, atq; inconcinnitate, & reconditorum uerborum, ut ipse dicit, scetoribus. Præcipuamq; curam duxit, sensum animi quàm apertissime exprimere. Quod quo facilius efficeret: aut necubi lectorem, uel auditorem obturbaret, ac moraretur: neq; præpositiones uerbis addere, neq; coniunctiones sæpius iterare dubitauit: quæ detractæ, afferunt aliquid obscuritatis, & si gratiam augent. Cæozelos, & antiquarios, ut diuerso genere uitiosos, pari fastidio spreuit. Exaggitabat nonnunq; in primis Mæcenatem suum: cuius myrobrechis (ut ait) cin-
cinnos usq; quaq; persequitur: & imitando per iocum irridet. Sed nec Tiberio parcit, & exoletas interdum, & reconditas uoces aucupanti. M. quidem Antonium ut insanum increpat, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines, q̄ intelligant. Deinde ludens malum, & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium eius, addidit hæc. Tuq; dubitas Cimberne, Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi? Ita ut uerbis, quæ Crispus Sallustius excerpserit ex originibus Catonis, utaris: an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententijs, uerborum uolubilitas in nostrum sermonem transferenda? Et quadam epistola Agrippinæ neptis ingenium collaudans, sed opus est inquit, dare te operâ ne moleste scribas, aut loquaris.

afst Verani?

Ostentat, p
passim ostendunt.

Vide nū sit
bacellū legē
dū. Nā Græci
βᾶλλον
uocāt stupidi
dū ac ridiculum.

Quotidiano sermone quædam frequentius, & notabiliter usurpasse eum, literarum ipsius autographarum ostentant. In quibus identidem cum aliquos nūq; soluturos significare uult, ad Calendas græcas soluturos ait. Et cum hortatur ferenda esse præsentia qualiacunq; sint: contenti simus hoc Catone. Et ad exprimendam festinatæ rei uelocitatem: uelocius quàm asparagi coquantur. Ponit assidue & pro stulto blaceolū, & pro pullo pulleiceum, & p cerito uacerosum, & uapide sese habere, pro male. Et betizare p languere, qd uulgo lachanizare dicit. Itē simus p sumus, & domos genitiuo casu singulari p domus. Nec unq; aliter hæc duo, nequis mendā magis q̄ cōsuetudinē putet. Notauī & in chirographo eius illa præcipue nō diuidere uerba: nec ab extrema parte uersuum abundantes literas in alterum transfert: sed ibidem statim subiicit, circūducitq;.

afst loquimur.

Orthographiam, id est formulam, rationēq; scribendi à grāmaticis institutam, nō adeo custodit. Ac uidetur eorum sequi potius opinionē, qui perinde scribendum, ac loquendū existiment. Nam quod sæpe non literas modo, sed syllabas

sed syllabas aut permutat, aut praterit, cōmunis hominum error est. Nec ego id notare, nisi mihi mirum uideretur, tradidisse aliquos, legato eum cōsulari successorem dedisse, ut rudi & indocto, cuius manu ixi pro ipsi scriptū animaduertent. Quoties autem per notam scribit. b. pro. a. c. pro. b. ac deinceps eadem ratione sequentes literas ponit. Pro. x. autem duplex. aa.

89 **N**E græcarū quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur: in quibus & ipsis præstabat largiter, magistro dicēdi usus Apollodoro Pergameno, quem iam grandem natu, Apolloniā quoq; secum ab urbe iuuenis adhuc eduxerat. Deinde etiam eruditione uaria repletus Sperarei philosophi, filiorumq; eius Dionysij, & Nicanoris contuberniū iniit: non tamen ut aut loqueretur expedit, aut componere aliquid auderet. Nam & si quid res exigeret latine, formabat, uertendumq; alij dabat. Sed planē poëmatū quoq; non imperitus: delectabatur etiā comœdia ueteri, & sæpe eam exhibuit publicis spectaculis. In euoluendis utriusq; linguæ autoribus, nihil æque sectabatur, q̄ præcepta & exempla publice, uel priuatim salubria. Ea q; ad uerbum excerpta, aut ad domesticos, aut ad exercitiū, puinciarumq; rectores, aut ad urbis magistratus plerūq; mittebat, prout quiq; monitione indigerent. Etiam libros totos & senatui recitauit, & populo notos per edictum sæpe fecit: ut orationes. Q. Metelli de prole augenda, & Rutilij de modo ædificiorum, quo magis persuaderet, utranq; rem non à se primo animaduersam, sed antiquis iam tunc curæ fuisse. Ingenia sæculi sui omnibus modis fouit. Recitantes & benigne, & patienter audiuit: Nec tantum carmina, & historias, sed & orationes, & dialogos. Componi tamē aliquid de se, nisi & serio & à præstantissimis offendebatur. Admonebatq; prætores, ne paterentur nomen suum cōmissionibus obsolescere.

Replet⁹ eruditione, ut Græci, ἐνδύω λέω. Formare, ministrare thema & argumentum.

90 **C**irca religiones talem accepimus. Tonitrua, & fulgura paulo infirmius ex pauescebat, ut semper & ubiq; pellem uituli marini circumferret pro remedio: atq; ad omnem maioris tempestatis suspicionem in abditū, & concameratum locum se reciperet. Consternatus olim per nocturnum iter transcursu fulguris, ut supra diximus.

Offendebat cōponi, pro grauius ferebat, cū uerbo infinito, als¹ extimefcebat.

91 **S**omnia neq; sua, neq; aliena de se negligebat. Philippensi acie q̄uis statuisset non egredi tabernaculum propter ualetudinē, egressus est tamen medici somnio monitus: cessitq; res prospere, quando captis castris, lectica eius, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa, atq; lacerata est. Ipse per omne uer plurima & formidolosissima & uana, & irrita uidebat: reliquo tēpore rariora, & minus uana. Cū dedicatā in Capitolio ædē tonanti Ioui assidue frequētaret, somniauit queri Capitolinū Iouem cultores sibi abduci, seq; respondisse, Tonantē pro ianitore ei appositum. Ideoq; mox tintinnabulis fastigiū ædis redimiuit: quod ea ferē ianuīs dependebāt. Ex nocturno uisu etiā stipem quotannis die certo emendicabat à populo, cauam manum asses porrigentibus præbens.

als¹ prædiximus. als¹ amict.

92 **A**uspicia, & omina quidē pro certissimis obseruabat. Si mane sibi calceus aperperam, ac sinister pro dextero induceret, ut dirū. Si terra mariū, ingrediente se

als¹ quadā.

Cōpluuiū. **d**iente se longinquā profectiōne, forte rorasset, ut latū, maturicq; & prosperi reditus. Sed & ostentis præcipue mouebat. Enatam inter iuncturas lapidū ante domū suā palmā, in compluuiū deorum penatium transtulit: utq; coalesceret, magnopere curauit. Apud insulam Capreas, ueterinæ ilicis dimissos iam ad terram, languētesq; ramos conualuisse aduentu suo, adeo lætatus est, ut eas cū Rep. Neapolitanorū pmutauerit Aenaria data. Obseruabat & dies quosdā ne aut postridie nundinas quoq; proficisceret, aut Nonis quicq; rei serix inchoaret, nihil in hoc quidē aliud deuitans, ut ad Tiberiū scribit, τῆς δυσφημίας ominis.

Reuerentissimē, pro religiosissime. **P**eregrinarū carimoniarum, sicut ueteres, ac præceptas reuerentissime coluit, ita ceteras contemptui habuit. Nanq; Athenis initiatus, cum postea Romæ p tribunali de priuilegio sacerdotū Atticæ Cereris cognosceret, & quædam secretiora proponerentur, dimisso concilio & corona circūstantiū, solus a dijs disceptantes. At cōtra nō modo in peragrandæ Aegypto paulo deflectere ad uisendum Apin supersedit: sed & Caium nepotem, quod Iudæam præteruehens apud Hierosolymam non supplicasset, collaudauit.

Hierosoly/ma, gr̄e for/mino.

ET quoniā ad hoc uentum est: nō ab re fuerit subtexere, quæ ei prius, q̄ natusceretur, & ipso natali die, ac deinceps euenerint: quibus futura magnitudo eius, & perpetua felicitas sperari, animaduertiq; posset. Velitris antiquitus tacta de cælo parte muri, responsum est, eius oppidi ciuem quandoq; rerū potiturum: qua fiducia Velitri, & tunc statim, & postea sapius penē ad exitium sui cum P. O. belligerauerant: serō tandem documentis apparuit, ostentū illud Augusti potētiam portendisse. Autor est Iulius Marathus, ante paucos q̄ natusceretur mensis, prodigiū Romæ factū publice, quo denunciabatur regē P. O. naturam parturire. Senatū exterritum censuisse, nequis illo anno genitus educaretur. Eos, qui grauidas uxores haberent, quoad se quisq; spem traheret, curasse, ne SENAT. C. ad ararium deferretur. In Asclepiadis Mendetis θεολογούμενων libris lego, Acciā, cū ad solenne Apollinis sacrū mediā nocte uenisset: posita in templo lectica, dum ceteræ matronæ dormirent, obdormisse: draconem repente irrepsisse ad eam, pauloq; post egressum, illam expergefactam quasi à concubitu mariti purificasse se: & statim in corpore eius extitisse maculam, uelut depicti draconis: nec potuisse unq; eximi, adeo ut mox publicis balneis perpetuo abstineret. Augustum natū mense decimo, & ob hoc Apollinis filium existimatū. Eadem Acciā prius, q̄ pareret, somniauit, intestina sua ferri ad sydera, explicariq; per omnem terrarū, & cæli ambitum. Somniauit & pater Octauius, utero Acciæ iubar solis exortum. Quo natus est die, cū de Catilinæ coniuratiōe ageretur in curiā, & Octauius ob uxoris puerperium, serius adfuisset: nota ac uulgata res est, P. Nigidium cōperta moræ causa, ut horā quoq; partus acceperit, affirmasse, dominū terrarū orbi natū. Octauio, postea cum p se creta Thraciæ exercitū duceret, in Liberi patris luco barbara carimonia de filio consulenti, idem affirmatū est à sacerdotibus: quod infuso sup altaria mero tantum flāmæ emicuisset, ut supergressa fastigiū tēpli ad cælum usq; ferret: uniq; olim omnino Magno Alexandro apud easdē aras sacrificanti, simile puenisset ostentum

Autor ē, nō pro suader, sed p narrat

Purificare.

assexigi.

ostentum. Atq; etiam sequenti nocte statim uidere uisus est. filiū mortali specie ampliore, cū fulmine & sceptro, exuuijsq; Iouis OPT. MAX. ac radiata corona super laureatū currū, bisseis equis candore eximio trahentibus. Infans adhuc, ut scriptū apud C. Drusum extat, repositus uespere in cunas à nutricula loco plano, postera luce non comparuit: & diu quæsitus, tandē in altissima turri repertus est, iacens contra solis exortū. Cum primū fari cepisset, in auito suburbano obstrepentes forte ranas silere iussit: atq; ex eo negatur ibi ranæ coaxare. Ad quartum lapidē campanæ uia, in nemore prandenti, ex improviso Aquila panem ei è manu rapuit: & cū altissime uolasset: rursus ex improviso leniter de lapsa reddidit. Q. Catulus post dedicatū Capitoliū duabus cōtinuis noctibus somniauit: Prima Iouem OPT. MAX. prætextatis cōpluribus circū arā ludentibus, unū secreuisse, atq; in eius sinū signū Reip. quod manu gestaret, reposuisse: Atq; in sequenti animaduertisse, se in gremio Capitolini Iouis eūdē puerum: Quē cū detrahi iussisset: prohibitū monitu dei, tanq̄ is ad tutelam Reip. educaretur. Ac die proximo obuiū sibi Augustū, cum incognitū aliās haberet, nō sine admiratione contuitus, simillimū dixit puero, de quo somniasset. Quidam prius somniū Catuli aliter exponunt, quasi Iuppiter cōpluribus prætextatis tutorem à se poscentibus unū ex eis demonstrasset: ad quē omnia desideria sua referrent: eiusq; osculū delibatū digitis ad os suū retulisset. M. Cicero C. Cæsarem in Capitolium prosecutus, somniū pristinae noctis familiaribus forte narrabat: Puerum facie liberali demissum cælo catena aurea ad fores Capitolij cōstitisse, eiq; Iouem flagellū tradidisse: deinde repente Augusto uiso, quē ignotū adhuc plerisq; auunculus Cæsar ad sacrificandū acciuerat, affirmauit, ipsum esse cuius imago secundū quietē sibi obuersata sit. Sumentis uirilē togam, tunica latī clauī refuta ex utraq; parte, ad pedes decidit. Fuerūt qui interpretaretur, nō aliud significare, q̄ is ordo, cuius insigne id esset, quandoq; ei subijceretur. Apud Mundam D. Iulius castris locū capiens, cū syluam cæderet, arborem palmarū repertam, conseruari, ut omen uictoriæ iussit. Ex ea continuo enata soboles adeo in paucis diebus adoleuit: ut nō æquipararet modo matricem. uerū etiā obtegeret: frequentareturq; columbarū nidis, q̄uis id auium genus duram, & asperam frondem maxime uitet. Illo & præcipue ostento motum Cæsarem ferunt, nequem alium sibi succedere, q̄ sororis nepotem uellet. In secessu Apolloniæ Theogenis mathematici pergulā, comite Agrippa ascēderat: cū Agrippæ, qui prior consulebat, magna & penē incredibilia prædicerentur: reticere ipse geniturā suā, nec uelle ædere perseverabat: metu ac pudore, ne minor inueniret. Qua tamen post multas adhortationes uix, & cunctanter ædita exiliuit Theogenes, adorauitq; eū: tātā mox fiduciā fati Augustus habuit, ut thema suū uulgauerit: nūmūmq; argētēū nota syderis Capricorni, quo natus est, percussit.

95 **P**ost necem Cæsaris reuerso ab Apollonia, & ingrediente eo urbem repente à liquido, ac puro sereno circulus, ad speciem cælestis arcus, orbē solis ambrijt, ac subinde Iuliæ Cæsaris filiæ monumentum fulmine ictum est. Primo autem consulatu ei augurium capienti XII se uultures, ut Romulo, ostenderūt, &

Vespere, pro uespere. Luce, p. luci.

Secundū quietem, pro, per quietem.

Matrix arbor primū cōstita, unde syluæcūt cætera.

afstiocinora immolanti omniū uictimarum iecinora replicata intrinsecus ab ima fibra pa-
tuerunt: nemine peritorum aliter cōiectante, q̄ lata per hæc & magna portēdi.

Quin & bellorū omnium euentus ante præsensit. Contractis ad Bononiā ⁹⁶
Ad terrā de-
dit, pro abie-
cit.
III uirorū copijs, Aquila tentorio eius super sedens duos coruos hinc, &
inde infestantes, afflixit: & ad terram dedit: notante omni exercitu, futurā quā/
doq; inter collegas discordiam talem qualis secuta est, ac exitum præfagiente.

In Philippis, Thessalus quidā de futura uictoria nunciauit, autore D. Cæsare,
cuius sibi species itinere auio occurisset. Circa Perusiam, sacrificio non litante,
cum augeri hostias imperasset: ac subita eruptione hostes omnem rei diuinā
apparatum abstulissent: constitit inter aruspices, quæ periculosa, & aduersa sa-
crificanti denunciata essent: cuncta in ipsos recasura, qui extra haberent. Neq;
aliter euenit: Pridie quā Siciliensem pugnam classe committeret, deambulā-
ti in litore piscis è mari exiuit: & ad pedes iacuit. Apud Actium, descendentem in
aciem asellus cū asinario occurrit, Euthycus homini, bestia, Nicon erat nomē.
Vtriusq; simulacrum æneum uictor posuit in templo, in quod castrorum suo-
rum locum uertit.

Mors quoq; eius, de qua dehinc dicam, diuinitasq; post mortem, euiden- ⁹⁷
tissimis ostentis præcognita est. Cum lustrum in campo Martio magna
populi frequentia conderet, Aquila eum sapius circūuolauit, transgressaq; in
uicinam ædem super nomen Agrippæ ad primam literam sedit. Quo animad-
uerso, uora, quæ in proximum lustrum suscipi mos est, collegam suum Tiberiū
nuncupare iussit. Nam se quanquā conscriptis, paratisq; iam tabulis nega-
uit suscepturum, quæ non esset soluturus. Sub idem tempus ictu fulminis ex in-
scriptione statuæ eius prima nominis litera effluxit. Responsum est, centum so-
los dies posthac uicturum, quæ numerum C, litera notaret: futurūq; ut inter
Deos referret, quod æsar, id est reliqua pars è Cæsaris nomine, hetrusca lingua
Deus uocaretur. Tiberium igitur in Illyricum dimissurus, & Beneuentum usq;
prosecuturus, cum interpellatores alijs, atq; alijs causis in iure dicendo detine-
rent, exclamauit: quod & ipsum mox inter omina relatam est, non, si omnia mo-
rarentur, amplius se posthac Romæ futurū. Atq; itinere inchoato Asturam per-
rexit: & inde præter consuetudinem de nocte ad occasionem auræ euectus est.

Causam ualetudinis contraxit ex profluuiō alui. Tunc campaniæ ora, pro-
ximisq; insulis circuitis. Capreatū quoq; secessui quadriduum impendit, ⁹⁸
remississimo ad otium, & ad omnem comitatē animo. Forte puteolanum sinū
præteruehenti uectores, nautæq; de nauī Alexandrina, quæ tunc quidem appu-
lerat, candidati, coronatiq; & thura libantes, fausta omnia, & eximias laudes cō-
gesserant: per illum se uiuere, per illum nauigare, libertate, atq; fortunis per il-
lum frui. Qua re admodū exhilaratus, quadragenos aureos comitibus diuisit:
iusq; iurandū, & cautionē exegit è singulis, non alio datā summā, q̄ in emptio-
nē Alexandrinarū mercium absumpturos. Sed ceteros cōtinuos dies inter ua-
ria munuscula, togas insuper, ac pallia distribuit, lege pposita, ut Romani græ-
co, Græci Romano habitu, & sermone uterentur, Spectauit assidue & exercen-
tes ephebos

afstomina.

tes ephebos, quorū aliqua adhuc copia ex uetere instituto Capreis erat. Iisdem etiam epulum in conspectu suo praeiuit: permissa, imo exacta iocandi licentia, diripiendiq; pomorum, & obsoniorum, rerumq; missilium. Nullo deniq; genere hilaritatis abstinuit. Vicinam Capreis insulam, ἀπαραγόλιον appellabat, à desidia secedentium illuc è comitatu suo. Sed ex dilectis unum Masgabam nomine quasi cōditorem insulae κτίστην uocare consueuerat. Huius Masgabae ante annum defuncti tumulum cum ex tridinio animaduertisset, magna turba, multisq; luminibus frequētari, uersum compositum ex tempore clare pronūciauit.

Als' missilia.

κτίστην δὲ τὴν ἴστω πύρρον προύμενον.

Versus est lenarius.

Conuersusq; ad Thrasylū Tiberij comitem cōtra accubantem, & ignarum rei interrogauit, cuiusnam poetae putaret esse. Quo hāsitante subiecit alium,

ὄρῳ φάσι μασγάβαν τιμώμενον.

Senarius.

De hoc quoque consuluit. Cum ille nihil aliud responderet, quā cuiuscunq; essent, optimos esse, cachinnum sustulit, atque in iocos effusus. Mox Neapolim traiecit, quanq; & tum infirmis intestinis morbo uariante, tamen & quinquennale certamen gymnium honori suo institutum perspectauit: & cum Tiberio ad destinatum locum cōtendit. Sed in redeundo, aggrauata ualitudine, tandem Nola succubuit: reuocatumq; ex itinere Tiberium, diu secreto sermone detinuit: neq; post ulli maiori negotio animum accommodauit.

Sustulit cachinnū, pro clare risit.

99 **S**upremo die identidem exquirens, an iam de se tumultus foris esset: petito speculo, capillum sibi comi, ac malas labentes sibi corrigi praecepit, & amicos admissos percunctatus: Ecquid his uideretur, minimum uitae commode transegiſſe: adiecit & clausulam:

Als' labātes.

Δότε κρότον, ἢ πᾶντες ἡμῶς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

Omnibus deinde dimissis, dum aduenientes ab urbe de Drusi filia agra interrogabat, repente in osculis Liuiæ, & in hac uoce defecit. Liuia nostri cōiugij memor uiue, ac uale: sortitus exitum facilem, & qualem semper optauerat. Nam fere quoties audisset, cito ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi, & suis uocis uocem similem (hoc enim & uerbo uti solebat) precabatur. Vnum omnino ante efflatam animam signum alienatae mentis ostendit: quod subito pauefactus, à XL se iuuenibus abripi questus est. Id quoq; magis praesagium, q̄ mentis diminutio fuit. Siquidem totidem milites praetoriani extulerunt cum in publicum.

Versum hūc Trochaicū te tramerrū ex uetustissimi codicis quallibuscūq; uestigijs restitui mus ad hūc modum.

Δότε κρότον, ἢ πᾶντες ἡμῶς μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε, id est Date plausum, & omnes uos cum gaudio plaudite. Praecesserūt hūc uersum aliq̄ uerba graeca sed nō quiui mus e uestigijs quicūq; certi diuina re.

100 **O**Biit in cubiculo eodem, quo pater Octauius, duobus Sextis Pompeio, & Apuleio COSS. XIII. Cal. Septembris, hora diei IX. LXX & VI aetatis anno, diebus V & XXX minus. Corpus decuriones municipiorū, & coloniarum, à Nola, Bouillas usque deportarunt, noctibus propter anni tempus, cum interdum in basilica cuiusque oppidi, uel in aede sacrarum maxima reponeretur. A Bouillis equester ordo suscepit, urbiq; intulit, atq; in uestibulo domus collocauit. Senatus & in funere ornando, & in memoria honoranda eo studio certatim progressus est, ut inter alia complura censuerint quidam, funus triumphali porta ducendum praecedere Victoria, quae est in curia, canentibus naniā principum liberis utriusq; sexus. Alij exequiarum die ponendos anulos aureos, fer-

e 4 reosq;

reosq; sumendos, nonnulli legenda ossa per sacerdotes summorum collegiorum. Fuit & qui suaderet appellationem mensis Augusti in Septembrē transferendam, quod hoc genitus Augustus, illo defunctus esset. Alius, ut omne tempus à primo die natalis usq; ad exitum eius, sæculum Augustum appellaretur: & ita in fastos referretur. Verum adhibito honoribus modo, bifariam laudatus est, pro æde Diui Iulij à Tiberio, & pro rostris sub ueteribus à Druso Tiberij filio, ac senatorum humeris delatus in campum, crematusq;. Nec defuit uir prætorius, qui se effigiem cremati euntem in cælum uidisse iuraret. Reliquias legerunt primores equestris ordinis, tunicati, & discincti, pedibusq; nudis, ac in mausoleo condiderunt. Id opus inter flaminiam uiam, ripamq; Tyberis, sexto suo consulatu extruxerat: circumiectasq; syluas, & ambulationes in usum populi tunc iam publicarat.

Testamentum L. Planco, C. Silio cōsulibus III nonas Apriles ante annum, & III mēses q; decederet factū ab eo, ac duobus codicibus, partim ipsius, partim libertorū Polybij, & Hilarionis manu scriptū, depositūq; apud sex uirgines Vestales, cū tribus signatis æque uoluminibus protulerunt. Quæ omnia in senatu aperta, atq; recitata sunt. Hæredes instituit primos, Tiberium ex parte dimidia, & sextante: Liuiam ex parte tertia: quos & ferre nomen suum iussit. Secundos, Drusum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum, liberosq; eius tres sexus uirilis. Tertio gradu, propinquos, amicosq; cōplures. Legauit Populo Ro. quadringēties, tribubus tricies quinquies H.S. Prætorianis militibus singula millia nūmorū. Cohortibus urbanis quingenos, legionarijs trecenos nūmos, quā summā representari iussit. Nā & confiscatā seimp, repositamq; habuerat. Reliqua legata uarie dedit. Produxitq; quædā ad uicena H.S, quibus soluendis annum diem finijt, excusata rei familiaris mediocritate, nec plus peruenturum ad hæredes suos, quàm millies & quingenties professus, quamuis XX proximis annis quaterdecies millies ex testamentis amicorum percepisset. Quod penè omne cū duobus paternis patrimonijs, cæterisq; hæreditatibus in Remp. absumpisset, Iulias filiam, neptemq;, siquid his accidisset: uetuit sepulchro suo inferri. † De tribus uoluminibus uno mandata de funere suo complexus est. Altero indicem rerum à se gestarum, quem uellet incidi in æneis tabulis, quæ ante mausoleum statuerentur. Tertio breuiarium totius imperij, quantum militum sub signis ubiq; † essent, quātum pecuniæ in ærario, & fisci, & uectigaliorum residuis, Adiecit & libertorum, seruorumq; nomina, à quibus ratio exigi posset.

C. Suetonij

Alst Tribus.

Breuiarium
compendiū.

Alst Tesser
Vectigalio/
rum, pro ue
ctigalium.